

2020

Kärsämäen kunta

Perusopetus

KÄRSÄMÄEN KUNNAN PERUSOPETUKSEN KOULUJEN OPPILASHUOLTOSUUNNITELMA

Käytössä 1.1.2020 alkaen

Hyväksytty Opetustoimen lautakunnassa 17.12.2019

Kärsämäen kunnan perusopetuksen koulujen oppilashuoltosuunnitelma

Sisällys

Kärsämäen kunnan perusopetuksen koulujen oppilashuoltosuunnitelma	1
1 Oppilashuollon kokonaistarve ja käytettävissä olevat oppilashuoltopalvelut	4
1.1 Kärsämäen kunnan opiskeluhuoltopalveluiden organisaatio	5
1.2 Kouluterveydenhoitajan toiminta	9
1.3 Koulukuraattoritoiminta	9
1.4 Koulupsykologin palvelut.....	10
1.5 Yhteistyö sosiaalitoimen kanssa	10
1.6 Lapset puheeksi -menetelmä	14
1.7 Koulun toimintakulttuuri oppilashuollon tukena	15
2 Yhteisöllinen oppilashuolto ja sen toimintatavat	16
2.1 Koulukohtaisen oppilashuoltoryhmän ja pedagogisen asiantuntijaryhmän toimintatavat ja käytännöt	17
2.1.1 Koulukohtaisen oppilashuollon järjestämisen yleiset toimintaperiaatteet Kärsämäen kunnassa.....	17
2.1.2 Pedagoginen asiantuntijaryhmä.....	17
2.2 Yhteistyö koulun ulkopuolisten lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien tahojen kanssa yhteisöllisen oppilashuollon kehittämisessä	18
2.2.1 Yhteistyö seurakunnan kanssa	18
2.2.2 Yhteistyö 4H:n kanssa	18
2.2.3 Yhteistyö Etsivän nuorisotyön kanssa	19
2.2.4 Yhteistyö kunnan nuoriso- ja liikuntatoimen kanssa	20
2.2.5 Yhteistyö koulupoliisin ja pelastuslaitoksen kanssa.....	20
2.2.6 Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa	20
2.3 Yhteistyö oppilaan ohjauksessa, koulutuksen siirtymävaiheissa sekä jatko-opintojen suunnittelussa	21
2.4 Yhteistyö ja käytänteet kouluympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden sekä koulu yhteisöjen hyvinvoinnin tarkastuksissa	22
2.5 Yhteistyö terveysneuvonnan ja terveystiedon opetuksen välillä.....	22

2.6	Järjestyssäännöt	23
2.6.1	Koulujen työrauhan edistämiseen pyrkivä toiminta	23
2.7	Poissaolojen seuraaminen, niistä ilmoittaminen ja niihin puuttuminen	24
2.7.1	Oppilaan poissaolot	24
2.7.2	Oppilashuollollinen näkökulma oppilaan poissaoloista	26
2.8	Tapaturmien ehkäiseminen sekä ensiavun järjestäminen ja hoitoonohjaus	28
2.9	Tupakkatuotteiden, alkoholin ja muiden päihteiden käytön ehkäiseminen ja käyttöön puuttuminen	28
2.9.1	Päihteiden käytön ehkäiseminen	28
2.9.2	Tupakan ja nuuskan käyttöön puuttuminen	30
2.9.3	Alkoholin ja muiden päihteiden käyttöön puuttuminen	31
2.10	Koulukuljetusten odotusaikoja ja turvallisuutta koskevat ohjeet	32
2.11	Suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä	32
2.11.1	Väkivallan ja aggressiivisen käyttäytymisen ehkäiseminen ja siihen puuttuminen...	32
2.11.2	Kiusaamisen ennaltaehkäiseminen ja siihen puuttuminen	34
2.11.3	Häirinnän ehkäiseminen ja siihen puuttuminen	37
2.11.4	Sukupuoleen perustuva häirintä	38
2.11.5	Asian käsittely yksilö-, ryhmä- ja koko yhteisön tasolla, oppilaan yksilöllinen tuki, tarvittava hoito ja jälkiseuranta sekä teon tekijän että teon kohteena olevan osalta	39
2.11.6	Yhteydenottotavat kotiin ja yhteistyö huoltajan kanssa	39
2.11.7	Yhteistyö viranomaisten kanssa	39
2.11.8	Suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä, tiedottaminen ja koulu yhteisön henkilöstön, oppilaiden ja huoltajien sekä yhteistyökumppanien perehdyttäminen ohjeisiin	40
2.11.9	Suunnitelman päivittäminen, toteutumisen seuranta sekä seurantaan liittyvä kirjaaminen ja arviointi.....	40
2.12	Toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa.....	41
2.12.1	Kriisitilanteiden ehkäisy ja niihin varautuminen	41
2.12.2	Yhteistyö ja keskinäinen työn- ja vastuunjako	41
2.12.3	Kriisitilanteiden johtaminen ja niistä tiedottaminen	42
2.12.4	Psykososiaalinen tuki ja jälkihoito.....	43

2.12.5	Kriisisuunnitelmasta tiedottaminen, siihen perehdyttäminen ja toimintavalmiuksien harjoittelu sekä pelastus- ja kriisisuunnitelmien päivitys ja arviointi	43
3	Yksilökohtaisen oppilashuollon järjestäminen	44
3.1	Yhteistyö kouluterveydenhuollon laajoissa terveystarkastuksissa	44
3.2	Oppilaan sairauden vaatiman hoidon, erityisruokavalion tai lääkityksen järjestäminen koulussa	44
3.3	Yhteistyö tehostetun ja erityisen tuen, joustavan perusopetuksen sekä sairaalaopetuksen yhteydessä.....	45
3.3.1	Yhteistyö tehostetun ja erityisen tuen sekä sairaalaopetuksen yhteydessä	45
3.3.2	Yhteistyö joustavan perusopetuksen kanssa	49
3.4	Oppilashuollon tuki kurinpitörangaistuksen tai opetukseen osallistumisen epäämisen yhteydessä	49
3.5	Asiantuntijaryhmän kokoaminen ja suostumuksen hankkiminen sekä ryhmän yhtenäiset menettelytavat yksittäistä oppilasta koskevan asian käsittelyssä	50
3.6	Oppilashuoltokertomusten laatiminen ja säilytys.....	50
3.6.1	Terveystarkastusten kirjaaminen	50
3.6.2	Koulukuraattorin tapaamisten kirjaaminen	51
3.6.3	Koulupsykologin tapaamisten kirjaaminen	51
3.6.4	Oppilashuoltokertomuksen kirjaaminen.....	51
3.6.5	Opiskeluhoitokirjasto	52
3.7	Yhteistyö koulun ulkopuolisten palvelujen ja yhteistyökumppaneiden kanssa kuten nuorisotoimi, lastensuojelu, erikoissairaanhoido ja poliisi	53
4	Oppilashuollon yhteistyön järjestäminen oppilaiden ja heidän huoltajiensa kanssa	54
4.1	Oppilaan ja huoltajan osallisuus yhteisöllisen ja yksilökohtaisen oppilashuollon suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa.....	54
4.2	Yhteisöllisen ja yksilökohtaisen oppilashuollon periaatteista ja menettelytavoista tiedottaminen oppilaille, huoltajille ja yhteistyötahoille.....	54
5	Oppilashuoltosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen	55

1 Oppilashuollon kokonaistarve ja käytettävissä olevat oppilashuoltopalvelut

Oppilashuolto on toimintaa, jonka avulla tuetaan yhteisöllistä ja yksilöllistä hyvinvointia sekä terveellisen ja turvallisen oppimisympäristön syntymistä, edistetään mielenterveyttä ja ehkäistään syrjäytymistä sekä edistetään oppilaitosyhteisön hyvinvointia. Lisäksi oppilashuollon toiminnalla tuetaan oppimista sekä tunnustetaan, lievennetään ja ehkäistään oppimisen esteitä, oppimisvaikeuksia ja opiskeluun liittyviä muita ongelmia.

Opetuksen järjestäjän tulee asettaa opiskeluhuollon ohjausryhmä ja koulukohtaiset oppilas- ja opiskelijahuoltoryhmät. Yksittäistä oppilasta koskevat asiat käsitellään tapauskohtaisesti koottavassa asiantuntijaryhmässä. Jokaisella kolmella ryhmällä on omat tehtävät ja niiden perusteella määräytyvä kokoonpano. Kaikki opiskeluhoitoryhmät ovat monialaisia, mikä tarkoittaa, että ryhmässä on opetushenkilöstön lisäksi kouluterveydenhuoltoa sekä psykologi- ja kuraattoripalveluja edustavia jäseniä sen mukaan kun käsiteltävä asia edellyttää.

Opiskeluhoollon ohjausryhmä vastaa opetuksen järjestäjäkohtaisen opiskeluhoollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. Sille asetetut tehtävät voi hoitaa myös muu tehtävään soveltuva ryhmä. Ohjausryhmä voi olla kahden tai useamman opetuksen järjestäjän yhteinen. Sama ryhmä voi olla myös useamman koulutusmuodon yhteinen, jolloin ryhmästä käytetään nimitystä opiskeluhoollon ohjausryhmä.

Oppilashuollon ohjausryhmän tehtävänä Kärsämäellä on

- tietopohjan kokoaminen:
Tietopohjan kokoamisen apuna voidaan käyttää esim. kouluterveyskyselyä j.t.v.; Ympäristön terveellisuuden ja opiskeluyhteisön hyvinvoinnin tarkastukset (ThL), joka 3. vuosi; OPH-THL-kyselyt j.t.v (perusopetus) sekä laajojen terveystarkastusten yhteenvetoja ym.
- suunnitelman laatiminen: tavoitteet, toimenpiteet
- opiskelijahuollon seuranta ja kehittäminen

Koulukohtainen oppilashuoltoryhmä (perusopetuksessa) vastaa koulun oppilashuollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Sitä johtaa opetuksen järjestäjän nimeämä edustaja. Opetuksen järjestäjä ja oppilashuollon palveluja tuottavat tahot päättävät yhdessä ryhmän kokoonpanosta, tehtävistä ja toimintatavoista. Oppilashuoltoryhmä voi tarvittaessa kuulla asiantuntijoita. Ryhmän keskeinen tehtävä on yhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen sekä muun yhteisöllisen oppilashuollon toteuttaminen ja kehittäminen.

Asiantuntijaryhmä kootaan yksittäisen oppilaan tai oppilasryhmän tuen tarpeen selvittämiseksi ja oppilashuollon palvelujen järjestämiseksi. Ryhmän kokooa se opetushenkilöstön tai oppilashuollon palveluiden edustaja, jolle asia työtehtävien perusteella kuuluu tai jolle tulee tieto tai huoli oppilaan tuen tarpeesta. Ryhmän monialainen kokoonpano perustuu tapauskohtaiseen harkintaan ja käsiteltävään asiaan. Ryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön. Asiantuntijoiden nimeäminen ryhmän jäseniksi ja muiden yhteistyötahojen tai oppilaiden läheisten osallistuminen ryhmän työskentelyyn edellyttää oppilaan tai huoltajan suostumusta.

1.1 Kärsämäen kunnan opiskeluhuoltopalveluiden organisaatio

Kärsämäen kunnassa on esi- ja perusopetuksen sekä lukion yhteinen opiskeluhuollon ohjausryhmä, jonka koollekutsujana toimii perusopetuksen rehtori. Ohjausryhmä kokoontuu 2 kertaa lukuvuoden aikana. Ohjausryhmän tehtävä on vastata opiskeluhuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista.

Perusopetuksessa, johon Kärsämäen kunnassa kuuluu myös esiopetus, ovat lisäksi koulukohtaiset oppilashuoltoryhmät sekä pedagoginen asiantuntijaryhmä. Koulukohtaisen oppilashuoltoryhmän tehtävistä eroten pedagogisen asiantuntijaryhmän tehtävä on käsitellä pedagogiset asiakirjat sekä koulun pedagoginen kehittäminen ja opetussuunnitelmaan liittyvät asiat.

Yksilökohtaiset asiantuntijaryhmät luodaan yksittäisen oppilaan tai oppilasryhmän tuen tarpeen selvittämiseksi ja sen tehtäviin kuuluu oppilashuollon oppilasta tukevien palvelujen järjestäminen. Yksilökohtaiseen asiantuntijaryhmään kootaan oppilaan ja/tai hänen edustajiensa kanssa neuvotellut jäsenet. Siitä kootaan niin monialainen, kun oppilaan oppimisen tuen järjestämiseksi on tarpeellista.

OPISKELUHUOLLON OHJAUSRYHMÄ

Kuntakohtaiseen monialaiseen opiskeluhuollon ohjausryhmään on nimetty (Opltk § 132 / 7.12.15):

kunnan johtava sosiaalityöntekijä
perhetyöntekijä
kouluterveydenhoitaja
mahdollisuuksien mukaan koululääkäri
koulukuraattori
koulupsykologi
sivistysjohtaja
perusopetuksen rehtori
yksi lukion opettaja, joka toimii ryhmänohjaajana
lukion opinto-ohjaaja
perusopetuksen oppilaanohjaaja
yksi vaihtuva kyläkoulun opettaja
yksi vaihtuva perusopetuksen opettaja

Ohjausryhmän kutsuu koolle perusopetuksen rehtori.

Kokoontuu 2 krt lukuvuodessa.

Tehtävät:

- vastata opetuksen järjestäjäkohtaisen oppilashuollon yleisestä suunnittelusta; suunnitelman laatiminen: tavoitteet, toimenpiteet
- vastata opetuksen järjestäjäkohtaisen oppilashuollon yleisestä seurannasta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista.
- tietopohjan kokoaminen:
Tietopohjan kokoamisen apuna voidaan käyttää esim. kouluterveyskyselyä j.t.v. ; Ympäristön terveellisyyden ja opiskeluyhteisön hyvinvoinnin tarkastukset (ThL), joka 3. vuosi; OPH-THL-kyselyt j.t.v (perusopetus) sekä laajojen terveystarkastusten yhteenvetoja ym.
- oppilashuollon kokonaisuuden omavalvonta

PERUSOPETUKSEN KOULUKOHTAINEN OPPILASHUOLTORYHMÄ JA LUKION OPISKELIJAHUOLTORYHMÄ

<p>FROSTERUS ja SAVISELKÄ</p> <p>rehtori oppilaanohjaaja, sihteeri erityisopettaja kouluterveydenhoitaja koulukuraattori koulupsykologi yksi opettaja molemmista kouluista vanhempainyhdistyksen edustajat oppilaskunnan edustajat</p> <p>Kokoontuu 1 krt/jakso.</p>	<p>LUKIO</p> <p>rehtori vararehtori opinto-ohjaaja kouluterveydenhoitaja koulukuraattori ryhmänohjaajat opiskelijakunnan edustaja</p> <p>Kokoontuu 1 krt/jakso.</p>
--	---

Tehtävät:

- koulun oppilashuollon suunnittelu, kehittäminen, toteuttaminen ja arviointi
- yhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen sekä muun yhteisöllisen oppilashuollon toteuttaminen ja kehittäminen

PEDAGOGINEN ASIANTUNTIJARYHMÄ

FROSTERUS JA SAVISELKÄ

rehtori
oppilaanohjaaja, sihteeri
erityisopettaja
kouluterveydenhoitaja
koulukuraattori
koulupsykologi
yksi opettaja
erikseen kutsutut tarvittavat vierailevat muut henkilöt (esim. LO, LV, AO, huoltaja, asiantuntija)

Pedagoginen asiantuntijaryhmä kokoontuu joka toinen viikko klo 8.00-8.55 opo huoneessa.

Tehtävät:

- pedagogisen arvion käsittely
- pedagogisen selvityksen käsittely
- pedagoginen kehittäminen
- luokka-/ryhmätasolla oppilashuollollista koordinoitua (esim. työrauhaongelma, KIVA-seuranta)
- OPS-asiat; tekee OPS-muutoksiin liittyvää kommentointia ja päivittämistä omasta näkökulmastaan käsin

YKSILÖKOHTAINEN ASiantuntijaryhmä

- ryhmän monialainen kokoonpano perustuu tapauskohtaiseen harkintaan
- ryhmän kokoaa se työntekijä, jolle asia työtehtävien perusteella kuuluu
- ryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön
- ryhmän jäsenillä on oltava oppilaan/huoltajan kirjallinen suostumus

Kokoontuu kutsusta.

Tehtävät:

Oppilashuollossa:

- ryhmä kootaan yksittäisen oppilaan tai oppilasryhmän tuen tarpeen selvittämiseksi ja oppilashuollon palvelujen järjestämiseksi.
- järjestää oppilashuollon oppilasta tukevat palvelut
- lapset puheeksi -neuvonpito
- oppilaan poissaolot (30 h, 50 h, 80 h ja 120 h)

Oppimisen ja koulunkäynnin tuessa:

- pedagogisen arvion valmistelu
- tehostetun tuen oppimissuunnitelman tekeminen ja päivittäminen
- pedagogisen selvityksen valmistelu
- erityisen tuen HOJKS:n tekeminen ja päivittäminen

1.2 Kouluterveydenhoitajan toiminta

Kouluterveydenhuolto ja ehkäisevä suun terveydenhuolto perustuu valtioneuvoksen asetukseen (338/2011, aik. 380 / 2009) ja siinä viitattuihin ohjeisiin ja suosituksiin. Kouluterveydenhuollon tavoitteena on tukea oppilaan kasvua, kehitystä ja koulunkäyntiä sekä edistää hänen terveyttään sekä koko kouluyhteisön hyvinvointia yhteistyössä oppilaan, vanhempien, opettajien ja muun oppilashuollon henkilöstön kanssa.

Kouluterveydenhuollon toteuttavat terveydenhoitaja ja lääkäri.

1.3 Koulukuraattoritoiminta

Kärsämäen perusopetuksen kouluissa ja lukiossa työskentelee koulukuraattori. Kuraattoriin voi ottaa suoraan yhteyttä oppilas, huoltaja, luokanvalvoja, opettaja, opinto-ohjaaja tai terveydenhoitaja. Ennen yhteydenottoa kuraattoriin, opettajan tai luokanvalvojan on kerrottava oppilaalle syy yhteydenottoon. Myös huoltajalle on pääsääntöisesti kerrottava yhteydenotosta, mikäli jokin muu laki tai oppilaan etu ei estä kertomista. Luokanvalvojan tai opettajan olisi hyvä tehdä yhteydenotto kuraattoriin yhdessä oppilaan kanssa. (OHL 16§)

Koulukuraattorin tehtävä on edistää koulu- ja opiskeluyhteisön hyvinvointia sekä yhteistyötä perheiden ja muiden oppilaan läheisten kanssa sekä tukea oppilaiden oppimista ja hyvinvointia sekä sosiaalisia ja psyykkisiä valmiuksia. Kuraattori osallistuu sekä yhteisöllistä hyvinvointia lisäävään oppilashuoltoon että yksilöllistä tukea tarjoavaan oppilashuoltotyöskentelyyn. Jokaisella kärsämäkisellä esi- ja peruskoulun oppilaalla sekä Kärsämäen lukion opiskelijalla on oikeus kuraattoripalveluihin. Palvelu on oppilaalle ja opiskelijalle maksutonta.

Kuraattorin puoleen kannattaa kääntyä, jos

- koulunkäynti tökkii tavalla tai toisella
- kouluun on vaikea lähteä, opiskelumotivaatio on heikko ja poissaoloja alkaa tulla
- on vaikea keskittyä mihinkään
- mielen päällä on kavereihin, kotiin tai vapaa-aikaan liittyviä huolia
- tulevaisuus ja tärkeät päätökset askarruttavat
- on selittämätön paha olo, jota ei oikein itsekään ymmärrä
- haluaa jutella mistä tahansa mieltä painavasta asiasta, isosta tai pienestä
- ei oikein tiedä, kenen muun aikuisen puoleen voisit kääntyä

Kuraattorin ja oppilaan väliset keskustelut ovat luottamuksellisia. Tarvittaessa oppilaan kanssa sovitaan yhdessä, miten edetään tai kehen otetaan yhteyttä. Kuraattorin tavoittaa puhelimitse numerosta 044 4456851, sähköpostitse etunimi.sukunimi@karsamaki.fi tai Wilman kautta. Kuraattorin työhuone sijaitsee alakäytävässä lähellä opettajanhuonetta, myös siellä voi piipahtaa välituntisin varaamassa ajan. Saviselän koululla kuraattori käy kerran viikossa.

1.4 Koulupsykologin palvelut

Koulupsykologi antaa neuvontaa ja ohjausta lapsen ja nuoren oppimiseen, kehitykseen ja kasvatukseen liittyvissä asioissa. Tarvittaessa hän tutkii huoltajan suostumuksella oppilaan oppimisvalmiuksia sekä arvioi ja tukee oppilaan tunne-elämää ja mielenterveyttä. Koulupsykologi voi arvioida erityisopetuksen ja muiden tukitoimien tarpeellisuutta sekä osallistua niiden suunnitteluun ja toteutukseen. Hän voi tarvittaessa ohjata muihin tutkimus-, hoito- ja kuntoutuspalveluihin.

1.5 Yhteistyö sosiaalitoimen kanssa

Koulu on tärkeä yhteistyökumppani lastensuojelulle; koulun henkilökunta on iso osa lasten arkipäivää ja parhaassa tapauksessa opettajilla on useiden vuosien opetussuhde oppilaaseen.

Koulussa työskentelee opettajien lisäksi koulupsykologi, terveydenhoitaja, kuraattori sekä avustajia. Kaikkien heidän työpanos on merkittävä yhä useampien lasten ja nuorten arjessa ja vapaa-ajalla.

Vanhemmat kunnioittavat yleensä opettajien ja muiden koulun toimijoiden mielipiteitä ja ehdotuksia, mutta joissain tilanteissa perheiden ja koulun välille saattaa syntyä ristiriitoja.

Näissä tilanteissa lastensuojelu voi toimia välittäjänä tai sovittelijana. Lastensuojelutyö ei ole koulun työskentelyä korvaavaa, vaan kyse on kumppanuudesta ja yhteistyöstä.

Lastensuojelun ja koulun intressi on yhteinen; lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämien.

Yhteydenotto sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi

Lastensuojelulain 25§:n mukainen ilmoitusvelvollisuus voidaan toteuttaa salassapitosäännösten estämättä **yhdessä lapsen tai hänen vanhempiansa kanssa tehtynä sosiaalihuoltolain 35§:n mukaisena yhteydenottona tuen tarpeen arvioimiseksi** edellyttäen että

1) yhteydenotto tehdään viipymättä

2) yhteydenoton yhteydessä 25§:n 1 momentissa tarkoitettu ilmoitusvelvollinen henkilö ilmoittaa yhteydenottoon johtaneet syyt

Mikäli vanhemmat tai lapsi ei halua, että yhteydenotto tehdään, tulee tehdä lastensuojeluilmoitus.

Lapsi on lastensuojelun tarpeessa (www.sosiaaliportti.fi) ainakin silloin, kun:

- lapsen hoitoa, huolenpitoa ja tarpeita laiminlyödään
- lapsen fyysisten tarpeiden tyydyttämisessä ilmenee jatkuvaa puutetta (ravinnon, asianmukaisen vaatetuksen, yöunen tms. puute)
- lapsi jää heitteille
- lapseen kohdistuu fyysistä tai psyykkistä pahoinpitelyä tai on pahoinpitelyn epäily tai uhka
- lapseen kohdistuu seksuaalista hyväksikäyttöä tai on hyväksikäytön epäily tai uhka
- lapsesta huolehtiva aikuinen käyttää runsaasti päihteitä
- lapsesta huolehtivalla aikuisella on vakavia mielenterveysongelmia
- lapsi käyttää tai kokeilee päihteitä
- lapsella on mielenterveyden ongelma
- lapsella on itsetuhoisuutta
- lapsi oireilee (esim. jatkuva väsymys, voimakkaat pelot, ahdistuneisuus, levottomuus)
- lapsi jää vaille vanhempia
- muu lapsen kehitystä vaarantava olosuhde (esimerkiksi vakavat vuorovaikutusongelmat, jatkuva koulunkäynnin laiminlyöminen, lapsen suhteettoman suuren vastuun kantaminen).
- jatkuvat poissaolot

Jos on epävarma siitä, tulisiko tietyissä tilanteissa tehdä lastensuojeluilmoitus, kysy neuvoa lastensuojeluviranomaiselta ilmaisematta lapsen henkilöllisyyttä.

Tärkeintä on, että ilmoitus tehdään viipymättä. Sen arviointi, johtaako ilmoitus lastensuojelutarpeen selvitykseen tai jopa kiireellisiin toimenpiteisiin, kuuluu sosiaalihuollon ammattilaisille.

Toimi näin:

- Kerro perheelle velvollisuudestasi tehdä lastensuojeluilmoitus. Lastensuojeluilmoitus on pyrittävä tekemään aina siten, että vanhemmat ovat siitä tietoisia. Tämä lujittaa luottamuksellista yhteistyötä ja osoittaa kunnioitusta perhettä kohtaan. Akuutista lasta uhkaavasta vaarasta on ilmoitettava heti, vaikkei vanhempiin voitaisikaan olla yhteydessä.

Lastensuojeluilmoituksen tekee aina se, joka ensimmäisenä saa tietoon lapsen lastensuojelun tarpeesta. Lastensuojeluilmoituksen tekovelvollisuutta ei voi siirtää toiselle työntekijälle.

- Lastensuojeluilmoitus tehdään Kärsämäen kunnan lastensuojelusta vastaavalle sosiaalityöntekijälle (040 577 7428) tai perhetyöntekijöille ja kiireellisissä tapauksissa yleiseen hätänumeroon 112
- Ilmoituksen voit tehdä puhelimitse tai kirjallisesti https://www.thl.fi/documents/10542/473749/Lastensuojeluilmoitus_ilmoitusosa.pdf
- Ilmoitus tulee tehdä omalla nimellä

Ilmoitusvelvollisuus**25 § ([12.2.2010/88](#))**

- 1) Sosiaali- ja terveydenhuollon ja lasten päivähoidon;
- 2) opetustoimen;
- 3) nuorisotoimen;
- 4) poliisitoimen;
- 5) Rikosseuraamuslaitoksen;
- 6) palo- ja pelastustoimen;
- 7) sosiaalipalvelujen, lasten päivähoidon tai terveydenhuollon palvelujen tuottajan;
- 8) opetuksen tai koulutuksen järjestäjän;
- 9) seurakunnan tai muun uskonnollisen yhdyskunnan;
- 10) kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta annetun lain ([746/2011](#)) 3 §:ssä tarkoitetun vastaanottokeskuksen ja järjestelykeskuksen;

- 11) hätäkeskustoimintaa harjoittavan yksikön;
- 12) koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa harjoittavan yksikön;
- 13) Tullin;
- 14) rajavartiolaitoksen; taikka
- 15) ulosottoviranomaisen

palveluksessa tai luottamustoimessa olevat henkilöt tai vastaavissa tehtävissä toimeksiantosuhteessa tai itsenäisinä ammatinharjoittajina toimivat henkilöt sekä kaikki terveydenhuollon ammattihenkilöt ovat velvollisia salassapitosäännösten estämättä viipymättä ilmoittamaan kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jos he ovat tehtävässään saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää mahdollista lastensuojelun tarpeen selvittämistä.

Tutkintapyyntö poliisille

Edellä luetelluilla henkilöillä on velvollisuus tehdä salassapitosäännösten estämättä ilmoitus poliisille, kun heillä on tehtävässään tietoon tulleiden seikkojen perusteella syytä epäillä, että lapseen on kohdistettu:

- 1) rikoslain ([39/1889](#)) [20 luvussa](#) seksuaalirikoksena rangaistavaksi säädetty teko; tai
- 2) sellainen [rikoslain 21 luvussa](#) henkeen ja terveyteen kohdistuvana rikoksena rangaistavaksi säädetty teko, josta säädetty enimmäisrangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta.

Lisäksi on tehtävä lastensuojeluilmoitus.

Koulun henkilökunnalla on mahdollisuus konsultoida poliisia ilmoittamatta kyseessä olevan henkilön nimeä, joka madaltaa ilmoittamiskynnystä ja sitä kautta nopeuttaa tiedonkulkua ja ehkäisee väärin ilmoitusten tekoa.

Yhteydenoton tultua sosiaalitoimistoon

Kun sosiaalihuollon työntekijä on saanut tiedon sosiaalihuollon tarpeessa olevasta henkilöstä, tulee välittömästi arvioida kiireellisen avun tarve. Henkilöllä on oikeus saada palvelutarpeen arviointi, ellei sen tekeminen ole tarpeetonta esimerkiksi, kun tarve palvelulle on tilapäistä. Sosiaalityöntekijä arvioi, tarvitseeko palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä selvittää lastensuojelun tarve.

Arvion lastensuojelulain mukaisten palvelujen ja tukitoimien tarpeesta tekee sosiaalityöntekijä. Palvelutarpeen arviointi on aloitettava viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä ja sen on valmistuttava viimeistään kolmen kuukauden kuluessa asian vireille tulosta.

Lastensuojelun tarvetta selvitettäessä toimitaan samoin kuin ennenkin tehtäessä lastensuojelutarpeen selvitystä. Arvioinnissa sosiaalityöntekijä selvittää ja arvioi lastensuojelulain mukaisten palvelujen ja tukitoimien tarvetta. Hän myös arvioi lapsen kasvuolosuhteita sekä huoltajien tai muiden lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden mahdollisuuksia huolehtia lapsen hoidosta ja kasvatuksesta.

Selvitys tehdään yhteistyössä lapsen ja huoltajan sekä tarvittaessa muiden lapselle läheisten ihmisten kanssa. Selvitys ei ole tekninen toimenpide, vaan luottamuksellisen asiakassuhteen luomista. Se on asiakkaiden kuuntelemista ja heidän osallistamistaan arvioimaan lapsen että omaa tilannettaan.

Selvitystä tehtäessä voidaan olla yhteydessä lapselle tai nuorelle läheisiin henkilöihin sekä eri yhteistyötahoihin ja asiantuntijoihin siten kuin sosiaalihuoltolain 41 §:ssä säädetään. Kyseinen sosiaalihuoltolain säännös koskee monialaista yhteistyötä. Tietojen antamiseen monialaisessa yhteistyössä sovelletaan lakia sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista.

Selvitys tulee tehdä, vaikka lapsi tai vanhemmat vastustaisivat sen tekemistä. Tällöin selvittämiseen tarvittavia tietoja voidaan saada lapsen tilanteen tuntevilta muilta viranomaisilta tai läheisverkostolta. Vaikka lapsi tai vanhemmat tai joku heistä ei halua osallistua selvitystyöskentelyyn, häneen pidetään yhteyttä ja vähintäänkin ilmoitetaan työskentelyn etenemisestä ja lopputuloksesta.

1.6 Lapset puheeksi -menetelmä

Pohjois-Pohjanmaan kunnat allekirjoittivat keväällä 2013 sopimuksen liittyen hyvinvointiohjelman toteutukseen. Sen keskeisenä tavoitteena on hyvien käytäntöjen ja toimintamallien juurruttaminen ja niiden konkreettinen hyödyntäminen peruspalveluiden arjessa. Lapset puheeksi on kaksipuolainen menetelmä, joka koostuu keskustelusta ja neuvonpidosta.

Keskustelussa käydään läpi lapsen elämää sekä kartoitetaan lapsen vahvuudet ja haavoittuvuudet. Lapset puheeksi -keskustelu on kodin ja koulun yhteinen työväline, jonka pyrkimyksenä on tukea lapsen hyvinvointia ja suotuisaa kehitystä sekä osallistua mahdollisten sosiaalisten ja tunne-elämän häiriöiden ehkäisyyn. Sen avulla pyritään rakentamaan tukevaa arkipäivää lapselle sekä kotona että koulussa ja vapaa-aikana.

Lapset puheeksi -keskustelu tarjoaa työväliseen pohtia mahdollisia ongelmia ja muita paineita lapsen elämässä rakentavasti, tunnistaa perheen ja lapsen vahvuuksia ja tehdä suunnitelmaa lapsen ja vanhempien sekä opettajan ja varhaiskasvattajan tukemiseksi. Lapsen kehitysympäristöjen yhteistyöllä on vahva merkitys lapsen hyvinvoinnille. LP-keskustelussa tunnistetaan lapsen ja kehitysympäristöjen vahvuudet ja haavoittuvuudet, jotka ovat menetelmän keskeisiä käsitteitä. Mikäli LP-keskustelussa nousee esille huoli, järjestetään LP-neuvonpito.

Neuvonpidossa mietitään, mitä konkreettisia toimia voidaan kotona ja koulussa tehdä lapsen tukemiseksi. Neuvonpitoon voidaan pyytää muidenkin alojen toimijoita. Toimintasuunnitelman tekeminen on oleellinen osa LP-neuvonpitoa. Se tarkoittaa panostamista löytyneisiin vahvuuksiin sekä tukemista haavoittuvuuksissa osana normaalia kanssakäymistä lapsen kanssa. Yhdessä mietitään, mihin on hyvä ja mahdollista panostaa, miten toimitaan ja miten toteutumista seurataan. LP-neuvonpidon koordinaattorina (neuvonpidon koollekutsujana) Kärsämäellä toimii kuraattori ja perhetyöntekijä.

Lähes kaikki ovat kouluttautuneet LP-menetelmäosaajiksi. Muutamia opettajia on koulutettu Lapset puheeksi -menetelmäkouluttajiksi. Menetelmäkouluttajat jatkavat Lapset puheeksi -menetelmän levittämistä ja kouluttavat tarvittaessa lisää menetelmäosaajia. Kuntakohtaisesti on päätetty, että LP-keskustelu kohdennetaan vuosiluokille 1, 5 ja 7.

1.7 Koulun toimintakulttuuri oppilashuollon tukena

Koulun toiminnassa pyritään noudattamaan seuraavia periaatteita, jotka tukevat tavoiteltua toimintakulttuuria

OPPILAAN KOHTAAMINEN

- Oppilashuollon ydin on oppilaan ja opettajan vuorovaikutus normaalissa koulupäivässä
- Tukea tarjotaan odottamatta, että lapsi tai nuori tulee itse sitä pyytämään

VÄLITÖN TOIMINTA

- Havaittu asia otetaan puheeksi välittömästi asianosaisten kanssa

TOIMENPITEIDEN KIRJAAMINEN

- Neuvonpidot ja palaverit kirjataan muistiin

YHTEISTYÖ HUOLTAJIEN KANSSA

- Huoltajiin ollaan yhteydessä matalalla kynnyksellä. Oppilashuollollisissa asioissa ollaan yhteydessä, mikäli oppilas ei sitä kiellä, tai ellei se ole selvästi lapsen edun vastaista.

2 Yhteisöllinen oppilashuolto ja sen toimintatavat

Yhteisöllisen oppilashuollon vaikutusalueena ovat toimintakulttuuri ja toimet, joilla edistetään opiskelijoiden oppimista, hyvinvointia, terveyttä, sosiaalista vastuullisuutta, vuorovaikutusta ja osallisuutta sekä opiskeluympäristön terveellisyyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä.

Yhteisöllisen oppilashuollon kohteena voi olla luokka, muu ryhmä tai koko yhteisö. Toimintamalleina ja menetelminä ovat esimerkiksi

- osallisuutta, myönteistä vuorovaikutusta ja hyvää tunneilmastoa tukevat keinot, joilla pyritään sosiaalisten taitojen oppimiseen sekä vertaistoimintaan
- kiusaamista, väkivaltaa ja häirintää ehkäisevät keinot
- turvallisuutta lisäävät keinot
- varhaisen tuen ryhmät
- työrytmi, kuormitus, lepo, virkistyminen, ergonomia

Lisäksi oppilashuollolla pyritään vahvistamaan kodin ja koulun yhteistyötä sekä yhteistoimintaa koulun ulkopuolisten tahojen kanssa.

Oppilashuollon tavoitteena voidaan pitää hyvinvoivaa opiskeluyhteisöä. Siihen liittyy yhteisöön kuulumisen tunne ja kuulluksi tuleminen. Oppilashuollolla pyritään sekä oppilaiden että koulun kaiken henkilöstön hyvinvointiin. Oppilashuollon lähtökohtana voidaan pitää sitä, että koulu nähdään lapsen ja nuoren keskeisenä kehitysympäristönä, joka vaikuttaa hyvinvointiin ja sen avulla voidaan vaikuttaa yhteisön hyvinvointiin.

Oppilashuolto kuuluu kaikille; terveyteen ja hyvinvointiin liittyvät näkökohdat tulee ottaa huomioon opetuksen sisällöissä ja menetelmissä sekä opetuksen järjestelyissä ja muussa toiminnassa.

2.1 Koulukohtaisen oppilashuoltoryhmän ja pedagogisen asiantuntijaryhmän toimintatavat ja käytännöt

2.1.1 Koulukohtaisen oppilashuollon järjestämisen yleiset toimintaperiaatteet Kärsämäen kunnassa

Koulukohtaisen oppilashuoltoryhmän keskeisenä tehtävänä on luoda ja tukea toimintakulttuuria ja toimia, joilla koko yhteisössä edistetään oppilaiden oppimista, hyvinvointia, terveyttä, sosiaalista vastuullisuutta, vuorovaikutusta ja osallisuutta. Koulukohtainen oppilashuoltoryhmä edistää myös opiskeluympäristön terveellisyyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä.

Oppilashuoltoryhmä vastaa oppilashuollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Ensisijainen vastuu koulu yhteisön hyvinvoinnista kuuluu koulun henkilökunnalle.

Koulukohtainen oppilashuoltoryhmä käyttää toiminnassaan hyväkseen erilaisia kyselyitä ja mittareita, joilla saadaan tietoa yhteisön hyvinvoinnista, esim. kouluterveyskyselyt, TEA-tiedonkeruu, KiVa-tilannekartoitukset, oppilaitoksen terveellisyyttä ja turvallisuutta koskevat tarkastukset, laajojen terveystarkastusten yhteenvedot sekä muut oppilailta, henkilökunnalta ja yhteistyötahoilta saatavat palautteet.

2.1.2 Pedagoginen asiantuntijaryhmä

Pedagogisen asiantuntijaryhmän tehtävänä on toimia monialaisena tukena oppimisen tukeen liittyvissä asioissa. Oppimisen ja koulunkäynnin tukea voidaan antaa oppilaan ja huoltajan tahdosta riippumatta, mutta toimissa pyritään myönteiseen vuorovaikutukseen oppilaan ja huoltajan kanssa ja oppilasta kuullaan tukitoimista päätettäessä. Kärsämäellä pedagogisessa asiantuntijaryhmässä käsitellään moniammatillisesti pedagogiset arviot siirryttäessä tehostettuun tukeen ja pedagogiset selvitykset siirryttäessä tehostetusta erityiseen tukeen perusopetuslain mukaisesti. Tällöin tuen antamisesta tehdään hallintopäätös, joka tarkistetaan määräajoin perusopetuslain mukaisesti nivelkohdissa.

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen asioissa opettajilla on salassapidon estämättä mahdollisuus konsultointiin muiden oppilasta opettavien opettajien ja niiden asiantuntijoiden kanssa, joiden työtehtäviin oppimisen ja koulunkäynnin tuen suunnittelu tai antaminen kuuluu. Lisäksi oppilaan oppilashuoltotyöhön osallistuvilla on oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä oppilaan opettajalle, rehtorille ja opetuksesta vastaavalle viranomaiselle oppilaan opetuksen asianmukaisen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot.

2.2 Yhteistyö koulun ulkopuolisten lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien tahojen kanssa yhteisöllisen oppilashuollon kehittämisessä

2.2.1 Yhteistyö seurakunnan kanssa

Seurakunta on mahdollisuuksien mukaan tukemassa lasten ja nuorten kristillistä kasvatusta. Seurakunnan työmuotoja lasten ja nuorten kanssa ovat esimerkiksi aamunavaukset joka viikko, koulujumalanpalvelukset ja kirkollisiin tai muihin liittyvät tilaisuudet kirkossa, lasten hartaudet ja koulukinkerit, lähetystyön tuomat vieraat oppitunneille, erilaiset näyttelyt, joihin oppilaatkin voivat osallistua, gospel- tai muita hengellisiä koulukonsertteja tai -esityksiä ja seurakunnan työntekijöiden vierailut oppitunneilla. Lisäksi seurakunta on tehnyt yhteistyötä rippikouluun liittyen, sekä pidetty tiedonsiirtopalaveri päiväkerhosta eskariin siirtävistä lapsista.

Seurakunnan lasten ja nuorten toiminta on konkreettista ja käytännönläheistä, ja seurakunta tekee koulun kanssa mielellään yhteistyötä. Seurakunnan toiminnasta tiedotetaan usein koulun kautta, jolloin kaikki saavat hyvin tiedon tapahtumista.

2.2.2 Yhteistyö 4H:n kanssa

4H:n tavoitteena on voimistaa lasten ja nuorten omatoimisuutta, yritteliäisyyttä ja käytännön taitojen hallintaa; tukea nuorten terveitä elämäntapoja, kestävän kehityksen kunnioittamista sekä kansainvälistymistä. Lisäksi 4H:n tavoitteena on edistää nuorten elämänhallintaa ja ehkäistä heidän syrjäytymistään sekä edistää nuorten ja heidän perheidensä hyvinvointia.

4H on tehnyt yhteistyötä koulun kanssa järjestämällä oppilaille esim. 3-4-luokkien metsäpäiviä, 8. luokkien metsäpäiviä, marja- ja sienirastipäiviä, luontopolkukilpailuja, jätekoulutusta, tutustumisretkiä oppilaitoksiin ja/tai yrityksiin yläkoululaisille, piirustuskilpailuja, ajokortti työelämään -koulutuksia, kalastuspäiviä ja muitakin koulutuspäiviä. Lisäksi joskus 4H on osallistunut vanhempainiltoihin.

4H:n toiminta on usein rastitehtäviä tai työpistetyöskentelyä, ryhmätöitä, erityyppisiä tehtäviä kuten ristikot tai dominot, ja joskus lyhyitä luentoja. 4H kokee toiminnan järjestämisen lapsille ja nuorille erittäin merkittävänä.

2.2.3 Yhteistyö Etsivän nuorisotyön kanssa

Etsivän nuorisotyön asiakkaana ovat pääasiassa 15 – 29-vuotiaat nuoret, jotka ovat koulutuksen tai työmarkkinoiden ulkopuolella tai tarvitsevat tukea tavoittaakseen julkisen sektorin palvelut tai jotka tarvitsevat tukea pysyäkseen tai kiinnittyäkseen tarjolla olevaan palveluun tai jotka ovat vaarassa syrjäytyä.

Peruskouluyhteistyön tärkein kohderyhmä on siirtymävaiheessa peruskoulusta ammatillisiin tai lukio-opintoihin olevat nuoret. Joidenkin kanssa työ aloitetaan toki jo aiemmin yläkoulun aikana, joidenkin kanssa siirtymävaiheessa tai sitten myöhemmin.

Etsivän nuorisotyön tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori ja auttaa hänet sellaisten palvelujen ja tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuaan ja itsenäistymistään sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille. Työtä tehdään ensisijaisesti perustuen nuoren itsensä antamiin tietoihin ja hänen omaan arvioonsa tuen tarpeesta. Etsivän nuorisotyön asiakas koetaan kokonaisuutena ihmisenä, hänen asioitaan hoidetaan kokonaisuutena ja syrjäytymiskierre pyritään katkaisemaan. Tässä kaikessa tiivis yhteistyö eri tahojen kanssa on todella suuressa roolissa.

Etsivän nuorisotyön työnkuva ja käytettävät menetelmät muotoutuvat asiakkaiden tarpeiden mukaisesti. Etsivä nuorisotyö toimii matalalla kynnyksellä tapaamalla nuorta ja kannustamalla aktiivisuuteen esim. auttamalla virastokäynneillä, ohjaamalla tarvittaviin palveluihin niin etuuksien, asioiden hoidon kuin koulutuksenkin saralla. Etsivä nuorisotyö on läsnä myös internetissä ja Facebookissa, jolla yhteistyön aloittamisen kynnyks pyritään tekemään mahdollisimman helpoksi.

Siirtymävaiheeseen liittyen koulun ja Etsivän nuorisotyön yhteistyötä on esim. peruskoulun päättävälle järjestettävät ”jatkokoulutusillat” sekä vanhempainilloissa esittäytyminen ja tiedottaminen. Lisäksi Etsivä nuorisotyö pitää merkittävänä, että 9-luokkalaisille on saatu järjestää keväisin infot etsivän nuorisotyön toiminnasta. Myös lukioiden ja ammattioppilaitosten kanssa tehdään yhteistyötä. Ennaltaehkäisevän työn osioon kuuluu myös esim. 7-päivässä mukanaolo, jolloin saadaan ensikosketus uusiin yläkoululaisiin, sekä tietenkin erilaiset nuorten tapahtumat ja nuorisotalolla nuorten kohtaaminen ”ihän muuten vaan”. Kärsämäen kunta ostaa Etsivän nuorisotyön palvelut Jokilaaksojen Nuorten Tuki ry:ltä, joten toiminta on myös kunnan toimintaa.

2.2.4 Yhteistyö kunnan nuoriso- ja liikuntatoimen kanssa

Kärsämäen kunnan nuoriso- ja liikuntatoimi pyrkii järjestämään kouluikäisille monenlaista toimintaa resurssiensa puitteissa. Nuorisotalo Poppeli on auki lähes joka päivä. Lisäksi pyritään järjestämään monenlaisia retkiä, esimerkiksi naapurikuntien uimahalliin ja lasketteluretkiä, jotka hintansa puolesta ovat monien saavutettavia. Lisäksi he järjestävät kouluille vierailuja, esim. huumebussin tai ”Suomimies”-kuntobussin. Lisäksi nuorisotoimi osallistuu useiden tahojen yhteistyönä järjestämiin tapahtumiin mahdollisuuksien mukaan.

2.2.5 Yhteistyö koulupoliisin ja pelastuslaitoksen kanssa

Koululle on nimetty oma koulupoliisi, jonka tehtävänä on tukea ja auttaa koulua turvallisuuteen liittyvissä ongelmissa. Koulupoliisi toimii yhdyshenkilönä koulun ja poliisin välisissä asioissa, mutta käytännön yhteistyötä voivat tehdä muutkin poliisit. Äkillisissä tilanteissa, joissa poliisia tarvitaan välittömästi koululle, otetaan yhteyttä yleiseen hätänumeroon (112).

Poliisin vierailut ovat luonnollinen tapa edistää turvallisuutta kouluissa ja oppilaitoksissa. Poliisi käy antamassa oppilaille liikennevalistusta, laillisuuskasvatusta sekä päihde- ja huumevalistusta. Poliisi antaa apuaan kouluille myös yksittäisten tapahtumien selvittelyssä, esimerkiksi koulukiusaamista koskevissa asioissa. asiat käsitellään luottamuksellisesti ja tarvittavat jatkotoimenpiteet sovitaan yhdessä opettajien, oppilaiden huoltajien sekä mahdollisesti asiaan liittyvien muiden henkilöiden kanssa.

Koulu tekee yhteistyötä Jokilaaksojen pelastuslaitoksen, Kärsämäen paloaseman kanssa esimerkiksi paloharjoitusten sekä Nou Hätä! -kampanjan merkeissä. Nou Hätä! -kampanja on yläluokkien valtakunnallinen pelastustaitokampanja. Kampanja lisää nuorten valmiuksia ennakoida ja estää vaaratilanteita sekä antaa taitoja toimia onnettomuustilanteissa oikein.

2.2.6 Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa

Koulu ottaa mielellään vastaan vierailijoita ja muita tapahtumia. Vierailijoiden kautta oppilas saa kokemuksen ympäröivästä maailmasta ja aihe voi herättää oppilaassa laajempaa kiinnostusta paitsi oman hyvinvointiin, myös tulevaisuuteen, suuntaavana toimintana. Edellä mainittujen yhteistyötahojen lisäksi esimerkiksi paikallinen helluntaiseurakunta ja vapaakirkko järjestävät tilaisuuksia, kirjaston yhteistyönä saamme esim. lastenkirjailijoita, liikunnallista yhteistyötä on ollut esimerkiksi Pohjois-Pohjanmaan liikunta ja urheilu ry:n kanssa. Lisäksi koululle on järjestetty yrittäjävierailuja ja vierailijoita kutsutaan myös eri oppiaineiden tunneille aiheeseen sopien.

2.3 Yhteistyö oppilaan ohjauksessa, koulutuksen siirtymävaiheissa sekä jatko-opintojen suunnittelussa

Yhteistyön tekemisen tavoite oppilaan ohjauksessa on tukea oppilaan onnistumista ja etenemistä perusopetuksessa, vahvistaa oppimaan oppimisen taitoja, lisätä itseohjautuvuutta ja vastuullisuutta, kehittää yhteistyön tekemisen ja ryhmässä toimimisen taitoja sekä kehittää valmiuksia opintoja koskevien valintojen tekemiseen. Yhteistyötä oppilaan ohjaukseen liittyen tekevät kaikki oppilaan koulunkäynnin kannalta keskeiset henkilöt, kuten opettajat, oppilaanohjaaja, ohjaajat, rehtori, kouluterveydenhoitaja, koulukuraattori ja koulupsykologi. Mukaan oppilaan ohjaukseen otetaan tarvittaessa myös koulun ulkopuolisia henkilöitä, kuten sosiaalityön, etsivän nuorisotyön tai seurakunnan edustajia. Oppilas voi osittain itse vaikuttaa, ketkä ovat yhteistyössä mukana hänen ohjauksellisia asioita hoidettaessa.

Oppilaan ohjaus ja siihen liittyvä yhteistyö on jatkuvaa, läpi lukuvuoden ja koulupolun kestäväää toimintaa, josta ovat vastuussa erityisesti luokanopettaja/-valvoja, erityisopettaja ja oppilaanohjaaja.

Perusopetuksen eri siirtymävaiheissa perusopetuksen oppilashuoltotyöhön osallistuvat, opettajat, rehtorit ja perusopetuksesta vastaavat viranomaiset jakavat toisilleen oppilaan opetuksen asianmukaisen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot. Oppilaan yksilökohtaiseen oppilashuoltoon osallistuvat ja oppilashuollon vastaavat viranomaiset jakavat toisilleen tiedot, jotka ovat välttämättömiä yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi. (POL 40.2 §, OHL 23.2 §). Siirtymävaiheissa oppilaista järjestetään kootusti nivelvaiheiden tiedonsiirtopalaverit päivähoidosta esikouluun, esikoulusta alkuopetukseen ja alakoulusta yläkouluun siirryttäessä. Hallinto arkistoi HOJKS-asiakirjat 10 vuodeksi oppivelvollisuuden päättymisestä (Arkistolaitoksen säilytysaikamääräys, oppivelvollisuus).

Koulutuksen siirtymävaiheissa oppilaanohjaaja tai muu rehtorin nimeämä henkilö toimittaa oppilaan opetuksen tai koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot uudelle perusopetuksen, ammatillisen koulutuksen, lukiokoulutuksen tai ammatillisen aikuiskoulutuksen järjestäjälle. Se koulun aikuinen, jonka hallussa on oppilaan oppilashuollolliset tiedot, oppilaanohjaaja tai muu rehtorin nimeämä henkilö pyytää oppilaalta tai, ellei hänellä ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, hänen huoltajalta tai lailliselta edustajalta, suostumuksen siirtää uudelle koulutuksen järjestäjälle oppilashuollon asiakasrekisteristä sellaiset tiedot, jotka ovat tarpeellisia opiskeluhuollon jatkuvuuden kannalta. (POL 40.4 §, OHL 23.3 §). Kun oppilas siirtyy ammatilliseen koulutukseen, lukiokoulutukseen tai ammatillisen aikuiskoulutukseen, opetuksen, koulutuksen ja oppilashuollon välttämättömät tiedot siirretään opetuksen järjestäjälle siirto-HOJKS:lla.

Jatko-opintojen suunnittelu on osa oppilaan koulupolun jatkumoa ja siitä ovat vastuussa oppilaanohjaaja ja tarvittaessa erityisopettaja. Yhteistyötä tehdään, jotta siirtymisestä ammatilliseen koulutukseen, lukiokoulutukseen tai muuhun vastaavaan koulutukseen muodostuisi mielekäs. Yhteistyötä jatko-opintojen suunnittelussa tekevät kaikki oppilaan koulunkäynnin ja tulevaisuuden kannalta keskeiset koulun aikuiset ja tarvittaessa koulun ulkopuoliset aikuiset.

<https://peda.net/karsamaki/ops2016>

2.4 Yhteistyö ja käytänteet kouluympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden sekä koulu yhteisöjen hyvinvoinnin tarkastuksissa

Koulurakennuksessa toteutetaan säännöllisesti palo- ja työsuojelutarkastukset. Kolmen vuoden välein suoritetaan koulun terveydellisten olojen tarkastus. Onnettomuus- ja läheltä piti -tilanteiden kirjaaminen sekä henkilöstön kanssa niiden läpi käynti. Tarvittaessa tehdään riskien päivityskartoitus. Satunnaisesti järjestetään työtyytyväisyyskyselyjä henkilökunnalle. Vuosittain koulun henkilökunnan monialainen koordinoitutyöryhmä käsittelee turvallisuutta, terveellisyttä, jaksamista ja hyvinvointia.

2.5 Yhteistyö terveysneuvonnan ja terveystiedon opetuksen välillä

Terveysneuvonta tapahtuu yksilöllisesti, ryhmässä ja yhteisöllisesti. Tavoitteena on tukea oppilaan ja hänen perheensä terveyttä, mukaan lukien mielenterveys sekä psykososiaalisen hyvinvoinnin edistäminen, oppilaan itsenäistyminen, opiskelukyky, terveelliset elämäntavat, hyvä kunto ja mielenterveys sekä koulukiusaamisen ehkäisy. Terveysneuvontaan kuuluu myös oppilaan seksuaalisen kypsyminen ja kehityksen tukeminen ja seksuaalineuvonta.

Terveystiedon opetuksen ja terveysneuvonnan yhteistyön muotoja ovat erilaisten teemapäivien toteuttaminen, mm. hammashygienian ja terveellisen ravinnon teemat. Yhteistyöhön kuuluu myös kouluterveyskyselyjen tulosten yhteinen tarkastelu terveydenhoitajan kanssa ja tiedottaminen esim. vanhempainilloissa. Terveydenhoitaja antaa myös terveyskasvatusmateriaalia ja esitteitä terveystiedon tunneilla käytettäväksi. Seksuaaliterveyden aihepiireistä terveydenhoitaja tai muu asiantuntija käy pitämässä tarvittaessa oppitunteja.

2.6 Järjestyssäännöt

Koulutuksen järjestäjä hyväksyy järjestyssäännöt tai antaa muut oppilaitoksessa sovellettavat järjestysmääräykset, joilla edistetään sisäistä järjestystä, opiskelun esteetöntä sujumista sekä oppilaitosyhteisön turvallisuutta ja viihtyisyyttä. Järjestyssäännöt osoittavat oppilaan velvollisuudet ja turvaavat oppilaan oikeudet koulun arjessa. Ne edistävät myös tasa-arvoa oppilaiden kesken.

<https://peda.net/karsamaki/ops2016>

2.6.1 Koulujen työrauhan edistämiseen pyrkivä toiminta

Oppilaan velvollisuudet

Oppilaan tai opiskelijan vahingonkorvausvelvollisuus koulun tai oppilaitoksen toiminnassa tapahtuneissa vahingoissa ratkaistaan vahingonkorvauslain mukaisesti. Perusopetuksen oppilaan koulussa aiheuttamasta vahingosta tulee ilmoittaa huoltajalle. Jos vahingontekijä on varmuudella tiedossa ja yksilöitävissä, opettaja tai rehtori voi kasvatuksellisista syistä määrätä oppilaan puhdistamaan tai uudelleen järjestämään oppilaan tahallaan tai huolimattomuudellaan likaaman tai epäjärjestykseen saattaman koulun omaisuuden ja tilan. Tehtävä tulee suorittaa valvotusti eikä se saa muodostua oppilaalle liian vaaralliseksi tai raskaaksi. Tehtävän suorittaminen voi kestää enintään 2 tuntia. Oppilas ei saa tehtävän suorittamisen vuoksi jäädä pois opetuksesta. Mikäli tehtävä suoritetaan oppilaan työpäivän ulkopuolella, tulee siitä ilmoittaa huoltajalle. Lisäksi suoritus tulee huomioida muista kurinpidollisista seuraamuksista päätettäessä.

Koulun ojentamiskeinot

Perusopetuksen oppilas, joka häiritsee opetusta tai muuten rikkoo koulun järjestystä, menettelee vilpillisesti tai kohtelee muita oppilaita tai koulun henkilökuntaa epäkunnioittavasti tai heidän ihmisarvoaan loukkaavasti, tulee ensisijaisesti opettajan tai rehtorin toimesta määrätä osallistumaan yhteensä enintään 2 tuntia kestävään kasvatustalkutteluun. Keskustelu voidaan pitää kerralla tai useammassa osassa koulupäivän aikana tai sen ulkopuolella. Keskustelu tulee kirjata ja siitä tulee ilmoittaa huoltajalle. Huoltaja voi olla mukana keskustelussa, jos se katsotaan koulun puolelta tarpeelliseksi.

Hiljaa istumisen sijaan perusopetuksen oppilaalla voidaan jälki-istunnossa teettää kirjallisia tai suullisia tehtäviä ja harjoituksia tai kasvatusta, opetusta ja kehitystä tukevia tehtäviä. Nämä tehtävät on oltava oikeassa suhteessa tekoon tai laiminlyöntiin sekä lisäksi oppilaalle sopivia ottaen huomioon ikä ja kehitystaso. Oppilas ei saa jäädä jälki-istunnon seurauksena pois

opetussuunnitelman mukaisesta opetuksesta. Koulutuksen tai opetuksenjärjestäjä (jatkossa toimivalta voidaan delegoida rehtorille) voi kurinpitorangaistuksena antaa oppilaalle tai opiskelijalle kirjallisen varoituksen.

<https://peda.net/karsamaki/ops2016>

2.7 Poissaolojen seuraaminen, niistä ilmoittaminen ja niihin puuttuminen

2.7.1 Oppilaan poissaolot

Perusopetuslaki 26 §:

Opetuksen järjestäjän tulee seurata perusopetukseen osallistuvan oppilaan poissaoloja ja ilmoittaa luvattomista poissaoloista oppilaan huoltajille. Huoltajien veloitteena on huolehtia siitä, että oppivelvollisuus tulee suoritettua.

1. Järjestyssäännöt (<https://peda.net/karsamaki/ops2016>):

”Oppilaan poissaolo koulusta tapahtuu huoltajan vastuulla. Huoltaja on velvollinen ilmoittamaan luokanopettajalle/luokanvalvojalle oppilaan poissaolon ja sen syyn mahdollisimman pian. Jos oppilas joutuu lähtemään kesken päivän koulusta, tulee hänen ilmoittaa siitä luokanvalvojalle, jollekin toiselle opettajalle, terveydenhoitajalle tai rehtorille.”

2. Sairastuminen kesken koulupäivän

Ohjataan kouluterveydenhoitajan vastaanotolle.

Ellei terveydenhoitaja ole tavoitettavissa, kyseisen tunnin opettaja antaa luvan lähteä kotiin ja ilmoittaa etenkin pienten lasten huoltajille.

Opettaja merkitsee poissaoloksi Wilmaan vuorokauden kuluessa.

3. Lomamatkat

Lomamatkat olisi ensisijaisesti pyrittävä järjestämään koulujen loma-aikoina. Kärsämäellä suositellaan, että oppilaille myönnetään korkeintaan yksi viikko lomamatkoihin lukuvuodessa.

Tehtävä kirjallinen anomus tai Wilma-lomakkeella

LO/LV myöntää luvan enintään kolmeksi yhtäjaksoiseksi päiväksi, rehtori enintään 14 yhtäjaksoiseksi päiväksi ja opetustoimen lautakunta siitä eteenpäin. Oppilas ja huoltajat huolehtivat koulutehtävistä loman aikana.

4. Oppilaan lyhyt poissaolo (pakottavat kotiasiat)

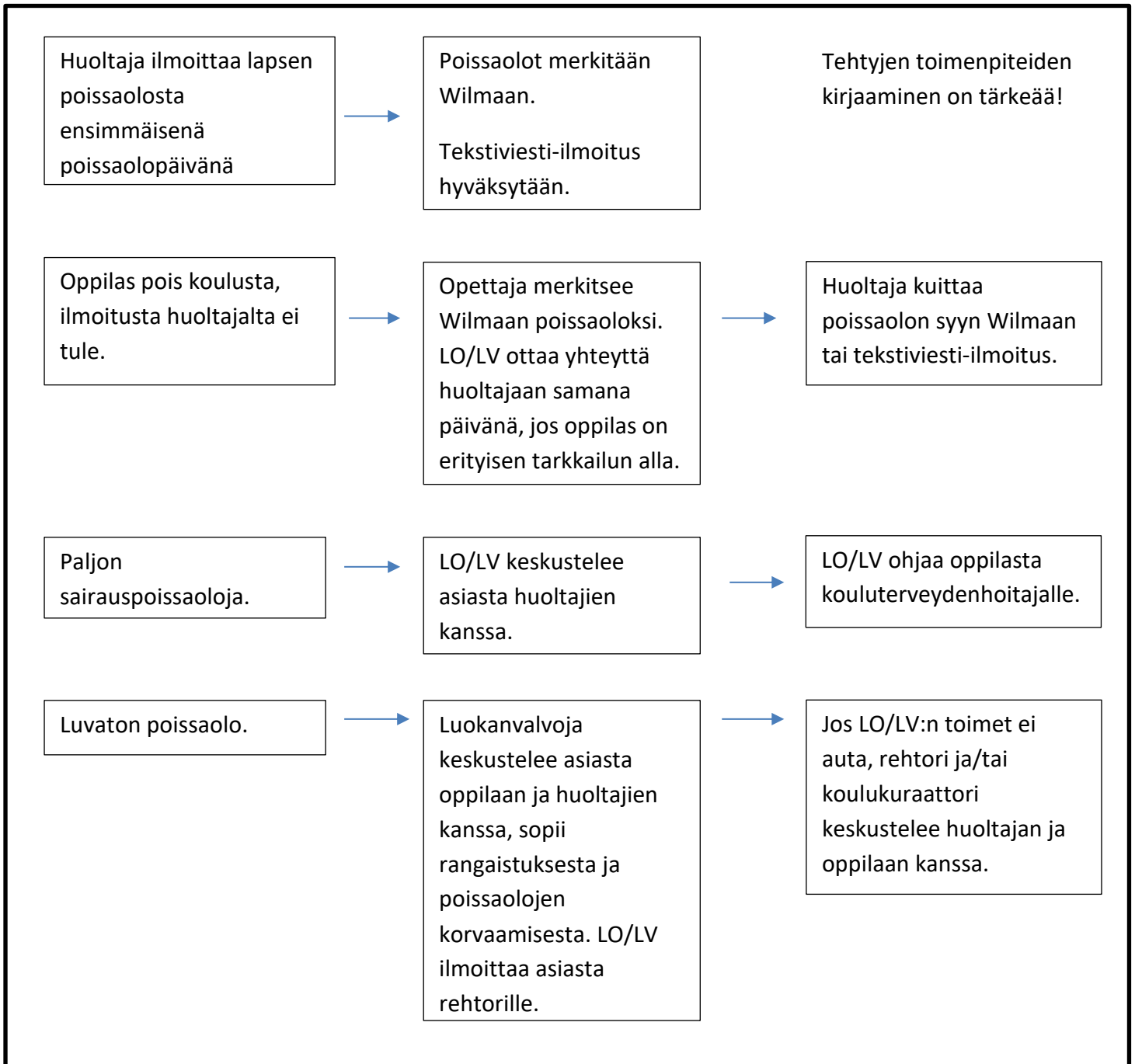
Lupa kysyttävä etukäteen luokanvalvojalta tai luokanopettajalta

5. Myöhästymiset

Kolmesta myöhästymisestä seuraa 1 h jälki-istuntoa. Luokanopettaja/-valvoja seuraa myöhästymisten kertymistä. Jälki-istunto kirjataan Wilmaan kurinpitotoimena. Jos myöhästelyt jatkuvat aamuisin tai keskellä päivää, luokanopettaja/-valvoja selvittää syyn.

6. Kouluterveydenhuollossa, hammashoidossa, koulukuraattorilla ja koulupsykologilla käynnit katsotaan koulun toimintaan osallistumiseksi.

2.7.2 Oppilashuollollinen näkökulma oppilaan poissaoloista

JOS EDELLÄ KUVATUISTA TOIMINTAMALLEISTA EI OLE APUA

- 30 h poissaoloista herää huoli (luvatun poissaolo, muu huolestuttava poissaolo) luokanopettaja keskustelelee asiasta oppilaan kanssa ja on yhteydessä huoltajiin. Opettaja kertoo vanhemmille ja oppilaalle mitä toimenpiteitä seuraa poissaolotuntien lisääntymisestä. Voidaan viestittää Wilma-viestillä tai puhelimitse.
- 50 h poissaoloista asia otetaan esiin yksilökohtaisessa oppilashuoltoryhmässä, jonka kokoo luokanopettaja, luokanvalvoja, opintojenohjaaja tai muu aikuinen. Palaveriin osallistuvat ne henkilöt ,jotka oppilas ja hänen huoltajansa arvioivat tarpeelliseksi oppilaan koulunkäynnin tukemiseksi. Yksilökohtaisessa oppilashuoltoryhmässä sovitaan jatkotoimenpiteistä ja toimitaan sen mukaan. Poissaolotunnit korvataan niin, että oppilas ei jää opinnoissaan jälkeen. Poissaolon aikana tekemättä jääneet työt tehdään ja asiattomat myöhästelyt korvataan opiskellen. Pitkään poissaolleen oppilaan kanssa suunnitellaan aikataulu korvaavien suoritusten tekemiseksi. Jos kyseessä on selkeästi sairaus tai muu vastaava, yksilökohtainen oppilashuoltoryhmä ei ole tarpeen.
- 80 h poissaoloista luokanvalvoja puhuu oppilaan kanssa ja järjestää moniammatillisen palaverin vanhempien ja oppilaan luvalla. Sovitaan yhdessä tukitoimet, miten oppilaan tilanteen etenemistä seurataan ja kuka vastaa miltäkin osin seuraamisesta. Sovitaan seurantapalaverin ajankohta. Poissaolojen luonteesta riippuen mietitään, tehdäänkö sosiaalihuoltolain mukainen yhteydenotto. Mietitään myös millaista konsultaatiota ja yhteistyötä tarvitaan.
- 120 h poissaolojen jälkeen yksilökohtaisessa oppilashuoltoryhmässä todetaan, että poissaolot ovat kohtuuttomia ja oppilaan huoltaja laiminlyö velvollisuutensa valvoa oppivelvollisuuden täyttymistä. Tällöin tehdään sosiaalihuoltolain mukainen yhteydenotto tai lastensuojeluilmoitus. Yhteistyötä sosiaalityön kanssa jatketaan, kunnes oppilaan koulunkäynti säännöllistyy. Sosiaalityöntekijä ja kuraattori ovat mukana asian käsittelyssä. (POL 7 luku, 25§, 45§)
- Poissaolotuntien osalta huomioidaan luvalla myönnettyt vapaat ja pitkät sairauspoissaolot, mikäli ne eivät heikennä oppilaan menestymistä koulussa.

2.8 Tapaturmien ehkäiseminen sekä ensiavun järjestäminen ja hoitoonohjaus

Tapaturmia pyritään ehkäisemään huolehtimalla fyysisesti turvallisesta oppimisympäristöstä sekä kertaamalla turvallisuuteen liittyviä tekijöitä. Erityisesti kiinnitetään huomiota turvalliseen liikkumiseen sekä koulun sisätiloissa että kouluympäristössä. Välitunteja varten järjestetään riittävä välituntivalvonta turvallisuuden edistämiseksi. Oppilaita neuvotaan, miten tulee toimia tapaturman sattuessa.

Mikäli tapaturma sattuu, **ensiapu** aloitetaan heti tapahtumapaikalla ja tavallisesti ilman ensiapuvälineitä. Auttamisen ketjussa jokainen auttaja on yhtä tärkeä ja kaikki apu on arvokasta. Ensimmäinen paikalle saapunut tekee tilannearvion tapahtuneesta. Kun auttajia on useita, kokenein johtaa toimintaa. Johtovastuun ottaneen henkilön pitää nopeasti muodostaa yleiskuva tilanteesta, sen vakavuudesta sekä selvittää lisäävun ja ensiavun tarve. On tärkeää huolehtia omasta, autettavien ja muiden paikallaolijoiden turvallisuudesta.

Pienemmissä tapaturmissa potilas toimitetaan heti koulun terveydenhoitajan vastaanotolle tai tarvittaessa kunnan terveyskeskukseen. Mikäli potilas tarvitsee kuljetusta terveyskeskukseen, tilataan ambulanssi tai taksi, riippuen loukkaantuneen tilasta. Terveyskeskukseen ilmoitetaan aina etukäteen saapuvasta potilaasta ja pienempien oppilaiden mukaan lähtee mukaan aikuinen henkilö, joka on ensisijaisesti loukkaantuneen oppilaan huoltaja. Mikäli huoltaja ei voi tulla mukaan, voi aikuinen henkilö olla joku koulun henkilökunnasta tai taksin/ambulanssin kuljettaja.

Ammattiapua odottaessa ensiavun antajan on pyrittävä olemaan selvillä autettavan tilasta ja hänessä mahdollisesti tapahtuvista muutoksista sekä varautumaan antamaan oireiden ja vammojen mukaista ensiapua. Seuraa autettavan tilassa tapahtuvia muutoksia ja raportoi niistä eteenpäin ammattiauttajille. Auttajan on tärkeä luoda luottamuksellinen suhde autettavaan. Käyttäydy rauhallisesti ja kerro mitä olet tekemässä, minkä vuoksi ja että apua on tulossa. (lähde: Frosteruksen koulun pelastussuunnitelma s. 16)

2.9 Tupakkatuotteiden, alkoholin ja muiden päihteiden käytön ehkäiseminen ja käyttöön puuttuminen

2.9.1 Päihteiden käytön ehkäiseminen

Päihteitä ovat kemialliset aineet, joita ihminen käyttää päihtymistarkoitukseen, muuttaakseen tai sekoittaakseen omaa oloaan. Päihteisiin kuuluvat:

- laittomat huumausaineet: esim. keskushermoston toimintaa kiihottavat ja lamaavat aineet (kannabis, hallusinogeeni), keskushermoston toimintaa kiihottavat piristeet (amfetamiini, ekstaasi, kokaiini), keskushermoston toimintaa lamaavat aineet (subutex, gamma, lakka, heroini), aistiharhoja tuottavat hallusinogeenit (LSD)
- lailliset päihteet: alkoholi ja tupakka
- impattavat aineet: esimerkiksi liuottimet, liimat ja lakat
- päihdetarkoituksessa käytettävät lääkkeet
- sienet

Päihteiden käytön ehkäisemisessä avainasemassa ovat kodit, mutta koulussa pyritään tukemaan nuorta päihdeettömyyteen mm. seuraavilla keinoilla:

- asiallisen tiedon antaminen päihteistä (vaikutus terveyteen, hyvinvointiin, laki)
- kaikki lapset ovat yhtä arvokkaita: tasapuolinen ja oikeudenmukainen kohtelu, erilaisuuden ymmärtäminen, kohtuulliset mutta riittävät oppitavoitteet, välittävä ilmapiiri
- harrastustoimintaan ohjaaminen
- tavallisen arkielämän kohtaamisen taitoja, johon kuuluu niin onnistumisia kuin vastoinkäymisiäkin, rutiineja kuin tavallista olemista
- lasten pitäisi saada tuntuma omiin haaveisiinsa ja tajuta, ettei hyvä olo lähde aineista, vaan se lähtee itsestä
- kasvattaa nuoria osaamaan sanoa: "Ei"
- ehdottaa, esittää, johdattaa ja suunnata tavoitteita ja päämääriä elämälle (opiskelu, ammatti)
- ehkäistä syrjäytymistä muista oppilaista ja kiusaamisen ehkäisy

Päihdevalistusta annetaan biologian, yhteiskuntaopin, liikunnan, terveystiedon ja oppilaanohjauksen tunneilla sekä alaluokilla ympäristö- ja luonnontietotunneilla. Painopiste 7. - 8. luokkien oppilaille, jotka osallistuvat myös valtakunnalliseen "smokefree" -kampanjaan eli tupakoinnin vastustamisen kampanjaan.

Tavoitteena on terveellisten elämäntapojen juurruttaminen. Koulutoimi tekee yhteistyötä tarvittavien tahojen kanssa. Tällaisia ovat mm. huoltajat, kouluterveydenhoitaja, terveyskeskus, poliisi, sosiaalitoimi, seurakunta ja eri järjestöt.

Koulun henkilökunta kannustaa oppilaita ilmoittamaan tupakointiin ja päihteisiin liittyvistä havainnoistaan kouluaikana. Tupakoivat oppilaat: valistus, mieluummin kannustus tupakoimattomuuteen rangaistuksen sijaan, kannustuksella saadaan enemmän tulosta kuin rangaistuksella. Kouluaikana tapahtuvaan tupakointiin ja päihteiden käyttöön puuttumistoimenpiteistä tiedotetaan huoltajia ja oppilaita koulun toimintasääntöjen yhteydessä.

10 § (laki toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi): "Tupakkatuotetta tai tupakointivälinettä ei saa myydä eikä muutoin luovuttaa henkilölle, joka on 18 vuotta nuorempi."

12 § (laki toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi): ”Tupakointi on kielletty: Päiväkotien lapsille ja oppilaitosten oppilaille tarkoitetuissa sisätiloissa sekä niiden pääasiassa 18 vuotta nuoremmille tarkoitetuilla ulkoalueilla.”

2.9.2 Tupakan ja nuuskan käyttöön puuttuminen

Epäily tupakoinnista tai tupakointia edistävästä toiminnasta:

- Jos oppilas haisee tupakalle, on läsnä tupakkaringissä (hiljainen hyväksyjä), on varoittamassa tupakoitsijoita valvojasta tai näköesteenä valvojan suuntaan (toiminnan mahdollistaja), hän syyllistyy ns. pieneen rikkomukseen.
- Tällaisen tilanteen havaittua **havaitsija keskusteleo oppilaan kanssa**. Jos epäily ei osoittaudu selkeästi oikeaksi, hän käy oppilaan kanssa ohjaavan keskustelun ja soittaa oppilaan kanssa huoltajalle. Tapahtunut merkitään Wilmaan merkinnällä Kasvatuskeskustelu.
- Tupakan vaaroista ei voi antaa oppilaalle tukiovetusta.

Havaittu tupakointi tai tupakointiepäily todettu aiheelliseksi:

Ensimmäinen kerta

- Tupakkavälineet (savukkeet, sytkärit, tulentekovälineet, purut, rislat, filtit, nuuska, imuke, piipun savukepaperi, sähkötupakka yms.) pyydetään pois ja havaitsija keskusteleo oppilaan kanssa. Jos kiistaa syntyy, otetaan yhteys oppilaan huoltajaan. Opettaja ei saa tuhota hänelle luovutettuja tupakkatuotteita, vaan ne toimitetaan rehtorille. Huoltaja voi noutaa tupakkatuotteet rehtorilta.
- Kysytään oppilaalta, monesko tupakointikerta on kyseessä (Wilman tuntimerkinät kertoo tupakointikerrat). Tupakointi merkitään Wilmaan tuntimerkintöihin.
- Havaitsija kertoo, miten koulussa menetellään: 1. kerrasta oppilas saa tehtäväkseen kotona tehtävän tupakkatentin. Opettaja kertoo myös, että varataan oppilaalle aika kouluterveydenhoitajalle, minne oppilas palauttaa tentin huoltajan allekirjoituksella varustettuna.
- Havaitsija kertoo tapahtuneesta luokanopettajalle/valvojalle ja asian käsittely siirtyy hänen vastuulleen.
- Oppilaan ja luokanopettajan/-valvojan yhteinen soitto huoltajalle, joko oppilaan puhelimesta tai koulun puhelimesta (opettajanhuone, opettajan työpuhelin, opon huone, rehtorin huone). Käydään läpi tilanne puhelimesta, oppilas kertoo ensin, opettaja keskusteleo sitten.
- Luokanopettaja/-valvoja kertoo oppilaalle, että seuraavasta kerrasta seuraa tupakkatentti 2., jälki-istuntoa 1 h ja ilmoitus sosiaaliviranomaiselle (alle 15 v) tai poliisille (yli 15 v).

- Luokanopettaja/-valvoja varaa tupakoijalle ajan kouluterveydenhoitajalle puhelimitse. Anna aika oppilaalle saman tien, jos saat terveydenhoitajaan yhteyden. Jos et saa th:ta kiinni, kerro oppilaalle, että th ilmoittaa myöhemmin ajan suoraan oppilaalle.
- Luokanopettaja/-valvoja laittaa sähköpostilla yhteydenottopyynnön th:lle, että kelle oppilaalle on annettu tupakkatentti tehtäväksi. Th huolehtii ajasta tiedottamisen oppilaalle ja siitä eteenpäin. Th tarkistaa myös tupakkatentin.
- Luokanopettaja/-valvoja antaa oppilaalle tupakkatentin

Toistuvat kerrat

- Sama kuin edellä, mutta 2. kerrasta ja siitä eteenpäin otetaan yhteyttä sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi (alle 15 v) tai poliisille (yli 15 v). Luokanopettaja/-valvoja täyttää ilmoituskaavakkeen ja palauttaa sen rehtorille.
- 2. kerrasta seuraa tupakkatentti 2., 3. kerrasta tupakkatentti 3. jne, aina ajan varaus ja palautus kouluterveydenhoitajalle.
- 2. kerrasta ja siitä eteenpäin tupakkatentin lisäksi 1 h jälki-istuntoa.

2.9.3 Alkoholin ja muiden päihteiden käyttöön puuttuminen

Oppilaan päihteiden käyttöä koskeva epäily:

- jos epäilet oppilaan olevan päihteiden vaikutuksen alainen, poista hänet luokasta ja hälytä itsellesi apuvoimia, jotta oppilas ei karkaa
- ilmoita rehtorille
- toisen aikuisen tultua oppilas viedään terveydenhoitajan huoneeseen, kansliaan tms.; asiasta keskustellaan, jos oppilas siihen pystyy (mitä on nautittu, mistä saatu yms.)
- verikokeisiin, puhalluskokeeseen yms. ei voida pakottaa, vaan niihin tarvitaan oma tai huoltajan suostumus
- vanhemmat kutsutaan koululle hakemaan lapsensa pois. Valvonta jatkuu vanhempien tuloon asti. Vanhemmat vastaavat jatkotoimenpiteistä.
- jos vanhemmat eivät tule paikalle, yhteys otetaan sosiaalitoimistoon
- jos oppilas on väkivaltainen tai muutoin ei hallittavissa, kutsutaan poliisi
- alle 18-vuotiaasta tehdään aina lastensuojeluilmoitus
- huumeen ja alaikäisen alkoholin hallussapito on AINA poliisin asia!

Jos huoltajat epäilevät oppilaan käyttävän päihteitä ja ottavat yhteyttä kouluun:

- huoltajaa pyydetään varaamaan aika oppilaalle kouluterveydenhoitajan tai terveyskeskuksen vastaanotolle
- huoltajan kanssa yhdessä sovitaan tuen ja mahdollisen hoidon tarve tapauskohtaisesti

2.10 Koulukuljetusten odotusaikoja ja turvallisuutta koskevat ohjeet

Koulukuljetusten turvallisuudesta huolehditaan yhteistyössä liikennöitsijöiden kanssa. Tarvittaessa koulunkäyntiavustajat kuljettavat pienemmät oppilaat linja-autoille ja valvovat taksiin menemisen. Isompien oppilaiden lähtiessä koulusta opettaja on valvomassa linja-autoille siirtymistä. Oppilaita ohjataan aktiivisesti turvalliseen liikkumiseen koulun alueella kuljetusaikoina.

Koulukyyditystä odottaville alakoulun oppilaille osoitetaan paikka, jossa he voivat odotusaikana tehdä läksyjään tai esimerkiksi lukea. Silloin kun katsotaan tarpeelliseksi, esim. pienempien tai tukea tarvitsevien oppilaiden kohdalla, odotusaikaa valvotaan koulunkäyntiavustajien toimesta.

2.11 Suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

2.11.1 Väkivallan ja aggressiivisen käyttäytymisen ehkäiseminen ja siihen puuttuminen

Väkivallalla tarkoitetaan tarkoituksellisesta itseän, toiseen henkilöön, ryhmään tai yhteisöön kohdistettua fyysisen voiman tai vallan käyttöä, uhkailua tai toteutettua toimintaa. Sen seurauksena voi olla vamma, psyykinen haitta tai kehitykseen liittyvä vaikeus. Uhkaavasti käyttäytyvä henkilö voi olla oppilas, henkilökuntaan kuuluva, oppilaan vanhempi tai täysin ulkopuolinen henkilö. Uhkaava tilanne voi sattua missä tahansa koulun sisä- tai ulkotiloissa.

Väkivaltaisen ja aggressiivisen käyttäytymisen ehkäisemiseen vaikuttavia tekijöitä

- kiusaamisen ennaltaehkäiseminen ja siihen puuttuminen
- kaikkeen häiriökäyttäytymiseen varhainen puuttuminen
- ryhmäyttäminen
- hyvän yhteishengen luominen
- luottamuksellisten välien luominen

Toiminta uhkaavassa tilanteessa

- Varmista ihmisten turvallisuus
- Jätä uhkaajalle tilaa ja säilytä hänen reviirinsä
- Puhu selkeästi, lyhyesti ja myötäile
- Pidä kädet näkyvissä
- Pysy rauhallisena
- Vältä tuijottamista

- Älä vähättele uhkaajaa tai tilannetta
- Älä käännä selkääsi
- Vältä äkkinäisiä liikkeitä
- Pyri hälyttämään apua niin, että uhkaaja ei huomaa
- Voita aikaa niin, että muita tulisi paikalle
- Ilmoita tapahtuneesta välittömästi rehtorille, tarvittaessa kutsutaan poliisi paikalle

Mahdollisesta pommiuhasta tai uhkauksesta ilmoitetaan välittömästi rehtorille.

Toimintaohje pommiuhkaustilanteesta on selvitetty yksityiskohtaisesti Frosteruksen koulun, Kärsämäen sekä Saviselän pelastussuunnitelmassa.

Kaikesta väkivaltaisesta ja aggressiivisesta käyttäytymisestä tehdään ilmoitus huoltajalle, sekä tarvittaessa lastensuojeluun ja poliisille. Oppilaan luokanopettajaa/valvojaa tulee informoida tapahtuneesta, samoin rehtoria ja oppilashuollosta vastaavaa koulukohtaista oppilashuoltoryhmää.

Lieviissä väkivaltatapauksissa koulu/oppilaitos voi yrittää selvittää tapahtumien kulun ja syylliset. Koulun/oppilaitoksen väkivallan ratkaisumenetelminä tulevat kysymykseen tapahtumiltaan riidattoman tilanteen jälkeen suoritettava oppilaiden/opiskelijoiden kuuleminen, huoltajien kutsuminen keskustelemaan ja pyrkimys edistää sovintoa asiassa. Tämä ei tietenkään tule kysymykseen selvissä pahoinpitelyissä tai fyysisen kiusaamisen ollessa kyseessä, vaan soveltuu lähinnä oppilaiden välisen nahistelun selvittämiseen. On epätarkoituksenmukaista tehdä nahistelusta poliisijuttua, jos asiat saadaan selvitettyksi oppilaiden ja huoltajien kesken niin, että kaikki osapuolet pääsevät sopimukseen keskenään. Sovintomenettely ei tietenkään estä huoltajia ryhtymästä halutessaan jatkotoimiin esimerkiksi rikos tai vahingonkorvausprosessin käynnistämiseksi.

Kun kysymyksessä ei ole nahisteluksi luettava nujakointi, vaan pahoinpitely tai kiusaamiseksi arvioitava fyysisen koskemattomuuden loukkaus, koulun/oppilaitoksen on harkittava, onko asia hoidettavissa sen käytettävissä olevin keinoin vai onko syytä kääntyä poliisiviranomaisten puoleen. On muistettava, että alle 15-vuotiaaseen kohdistuva pahoinpitely on aina virallisen syytteen alainen rikos ja rehtori tai opettaja muiden ohessa ovat oikeutettuja tekemään asiasta rikosilmoituksen poliisille. Pahoinpitelystä on tämän vuoksi varminta ilmoittaa poliisille.

Väkivallan uhkasta ilmoittaminen kuuluu luonnostaan vastuulliseen toimintaan ja virkavelvollisuuksiin.

2.11.2 Kiusaamisen ennaltaehkäiseminen ja siihen puuttuminen

Koulukiusaaminen on sanallista tai sanatonta, fyysistä, psyykkistä tai sosiaalista kielteistä toimintaa, joka on

- systemaattista
- tahallista
- toistuvaa
- samaan henkilöön tai ryhmään kohdistuvaa.

Kiusaamiselle on ominaista kiusaajan ja kiusatun välinen voimasuhteiden epätasapaino. Eri ihmiset kokevat kiusaamisen eri tavoin. Kiusaamistilanteet ovat usein salattuja ja niitä on vaikea havaita. Kiusatun on vaikea uskoutua asiassa kenellekään. Aikuisten on oltava tarkkoja kiusaamistapausten tunnistamisissa.

Yksittäiset riitatilanteet eivät ole koulukiusaamista. Niiden käsittelyssä voidaan käyttää vertaissovittelua tai riitatilanne sovitellaan tilanteen mukaan opettajajohtoisesti.

YKSITTÄINEN RIITATILANNE TAI MUU VAHINKOTAPAHTUMA

- Kasvatuskeskustelu/ jälki-istunto
- rehtorin puhuttelu
- yhteinen neuvottelu vanhempien kanssa
- kuraattoriapu
- asian ottaminen mahdollisesti yksilökohtaisen oppilashuoltoryhmän pohdintaan
- tarvittaessa yhteys sosiaalitoimeen/ poliisiin

Kiusaamisen vastainen eli KiVa-koulu

Kärsämäen kunnan perusopetuksen koulut ovat mukana valtakunnallisessa KiVa koulu -toimintaohjelmassa. KiVa-mallin toimintaperiaatteet ohjaavat kiusaamiseen puuttumista kouluissamme. KiVa-lyhenne muodostuu sanoista kiusaamisen vastainen tai kiusaamista vastustava.

KiVa- Koulu -ohjelman tavoitteet

Kiusaamisen vähentäminen - meneillään oleva kiusaaminen lopetetaan Kiusaamisen ennaltaehkäiseminen - uusien kiusaamistapausten syntyminen estetään Kiusaamisen seurauksien minimointi
---

Kärsämäen kunnan perusopetuksessa lähtökohtana kiusaamiseen puuttumiseen ovat seuraavat periaatteet:

- Kiusaamista ei hyväksytä missään muodossa.
- Kiusaamiseen puututaan heti, kun sitä havaitaan.
- Jokaisen on velvollisuus ilmoittaa havaitsemastaan kiusaamistilanteesta koulun henkilökunnalle.
- Koulukiusaamisen käsittely on aina aikuisten eli koulun henkilökunnan vastuulla.

Kiva-toimintamalli

Yleiset toimenpiteet koskevat koko koulua ja ovat suunnattu paitsi oppilaille, myös opettajille. Lukuvuosi aloitetaan valitsemalla tulevan lukuvuoden KiVa-tiimit, muistuttamalla kiusaamiseen puuttumisesta ja käydään läpi, mikä on kiusaamisen tilanne omassa koulussamme kevään tilannekartoituksen mukaan. Lisäksi käydään läpi KiVa-koulun ohjelma, menettely kiusaamistapauksissa ja oppilaiden KiVa-startti.

Lukuvuoden alussa toteutetaan oppilaiden KiVa-koulun startti. Startti on vähintään tiedotustilaisuus aamunavauksessa, mutta voi olla myös esimerkiksi teematapahtuma tai jokin muu yhteinen tilaisuus. Startin jälkeen panostetaan näkyvyyteen etenkin välitunneilla. Tässä tehokkaana keinona on huomioliivien käyttö, mutta myös tiimiläisten jalkautuminen keskustelemaan oppilaiden kanssa välituntisin. Pitkin kouluvuotta palautetaan oppilaiden muistiin KiVa-koulu aamunavausten ja välituntitempausten muodossa. Alaluokilla tästä vastaa luokanopettajat, yläluokilla tukioppilaat.

Vanhemmille tiedotetaan lukuvuoden alussa KiVa-koulusta Wilmassa ja vanhempainilloissa. Vanhemmat otetaan myös aktiivisesti mukaan kiusaamisen vastaiseen kampanjointiin ja tehdään yhteistyötä vanhempien kanssa paitsi kiusaamisen ehkäisemiseksi, myös tapahtuneen kiusaamisen ilmi tuomiseksi.

Alaluokkien yleiset toimenpiteet

Alakoulun KiVa-painopistealueet ovat 1. ja 4. luokalla. Näillä luokilla luokanopettaja pitää 10x2 tunnin mittaiset opetustunnit materiaalin mukaisesti. Muilla luokilla KiVa-materiaalia hyödynnetään edelleen ja niistä poimitaan esiin opettajan mielestä ajankohtaisia aihealueita.

Yläluokkien yleiset toimenpiteet

Yläluokkien ohjeiden mukaiset teemat toteutetaan 7. luokille 2-4 tunnin teemailtapäivinä. Teemailtapäiviä on yhteensä neljä. Lukuvuoden päätteeksi pidetään yhden tunnin mittainen yhteenveto. Teemailtapäivät toteuttaa sopimuksen mukaan luokanvalvoja, erikseen nimetty vastuuhenkilö tai KiVa-tiimi. Teemailtapäivät pidetään mahdollisuuksien mukaan erikseen kullekin rinnakkaisluokalle. Tukioppilaat voivat olla mukana toteuttamassa teemailtapäiviä.

Kohdennetut toimenpiteet

Kohdennetut toimenpiteet koskevat kaikkia luokkia riippumatta siitä, mille luokille tunteja toteutetaan.

Koulun aikuisilla on vastuu kiusaamisen huomaamisessa ja siihen puuttumisessa. Myös oppilaiden julki tuomat kiusaamistapaukset täytyy ottaa vakavasti eikä vähätellen. Kiusaamisen huomaamisessa keskeisellä sijalla on luokanopettaja ja luokanvalvoja, jonka tulisi panostaa oman ryhmänsä kuunteluun. Omalta luokalta on hyvä myös kerätä palautetta säännöllisin väliajoin ja kysyä mahdollisesta kiusaamisesta. Luokanopettajan/-valvojan vastuulle jää myös ympäri kouluvuoden tapahtuva yhteydenpito kotiin. Epäilystä kiusaamisesta opettaja tai koulun henkilökuntaan kuuluva täyttää lomakkeen KiVa-tiimille.

Kiusaamiseen puuttuminen KiVa-mallin mukaisesti tiivistettynä

- Seulonta: Se koulun aikuinen, joka tulee tietoiseksi kiusaamisesta, täyttää KiVa-lomakkeen ja toimittaa KiVa-tiimille.
- Keskustelu kiusatun oppilaan kanssa: selvitetään mitä ja miten on tapahtunut ja samalla aikuinen voi antaa kiusatulle tukea.
- Keskustelut kiusaajien kanssa: Kiusaajat otetaan yksittäin keskusteluun mahdollisimman pian tapahtuneen jälkeen. Keskustelussa tehdään myös kirjallinen sopimus kiusaamisen lopettamisesta.
- Keskustelu kiusaajien kanssa ryhmänä: vahvistetaan erikseen tehdyt sopimukset suullisesti ja sovitaan seuranta.
- Yhteydenotto molempien osapuolten koteihin.
- Samanikäisten tuen varmistaminen kiusatulle joko tukioppilaiden tai omanluokkalaisten toimesta. Tavoitteena on antaa esimerkki tasavertaisesta kohtelusta ja luoda rohkaisevaa ilmapiiriä.
- Seurantakeskustelut, jossa varmistetaan kiusaamisen loppuminen ja jos näin on tapahtunut, annetaan kiusaajille positiivista palautetta.

Haastavissa kiusaamistapauksissa (mikäli kiusaamistilanne on vakava tai toistunut):

- Asian selvittely myös esim. ryhmän ja/tai luokan kesken.
- Mukaan **akuuttiapu**: koulukuraattori, hyvinvointiohjaaja ja/tai terveydenhoitaja
- Tarvittaessa kutsutaan kokoon **yksilökohtainen asiantuntijaryhmä**
- Tarjotaan keskusteluapua sekä kiusatulle että kiusaajalle
- Riittävän pitkä **seuranta** yksilö- ja ryhmätasolla, että voidaan varmistua, että tilanne on mennyt ohi.
- Tarvittaessa otetaan yhteys poliisiin, lastensuojeluun tai sosiaalihuoltoon
- Mietitään tapauskohtaisesti tarvittaessa toimenpiteitä, millä kiusattua saataisiin tuettua myös vapaa-ajalla, esim. nuorisotyönohjaaja tai muu mahdollinen tukihenkilö

Yhteisön tukeminen kiusaamistapauksissa:

- Mietitään yksilökohtaisessa oppilashuoltoryhmässä tai KiVa-tiimissä tapauskohtaisesti toimenpiteitä, joilla myös ryhmää voitaisiin tukea, että se saadaan jatkossa tukemaan yhteistä hyvinvointia, esim. ryhmäyttäminen, ryhmän yhteiset keskustelut tai oppitunnit, yhteistyökumppaneiden vierailut.

2.11.3 Häirinnän ehkäiseminen ja siihen puuttuminen

Koulun järjestyssäännöissä todetaan, että oppilaan on annettava työrauha sekä koulutovereilleen että opettajille. Opettaja voi poistaa häiritsevän oppilaan luokasta oppitunnin jäljellä olevaksi ajaksi. Häirintä voi näyttäytyä epäasiallisena kohteluna ja puheena, joka voi sisältää sukupuoleen liittyviä vihailevia ilmeitä, eleitä tai kaksimielistä puhetta tai ei-toivottuna fyysisenä kosketuksena.

Tehokas valvonta välituntisin ulkona ja sisällä ehkäisee häirintää ja edesauttaa sen huomaamista sekä siihen puuttumista. Oppitunnit tulee aloittaa ja lopettaa sovittuina aikoina.

Häirintään tulee puuttua heti kun sitä havaitaan ja tehdä osallisille selväksi, että tällaista käyttäytymistä ei missään tapauksessa hyväksytä. Häirinnästä tehdään Wilmaan tuntimerkintä. Häirintätapauksessa kootaan asiantuntijaryhmä, joka koostuu kuraattorista, oppilaanohjaajasta ja oppitunnin opettajasta. Toistuvissa tapauksissa kuraattori voi kirjata tapauksen Auraan ja ottaa oppilaan asiakkaakseen.

2.11.4 Sukupuoleen perustuva häirintä

Kärsämäen kunnan perusopetuksen kouluissa syrjintä sukupuolen perusteella, samoin kuin sukupuoleen perustuva häirintä on kielletty. Naisten ja miesten asettaminen keskenään erilaiseen tai epäedulliseen asemaan sukupuolen perusteella ei ole sallittua.

Sukupuoleen perustuva häirintä on ei-toivottua käyttäytymistä, jolla luodaan uhkaava, vihamielinen, halventava nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri. Seksuaalinen häirintä on luonteeltaan epäasiallista kohtelua tai puhetta, joka voi sisältää sukupuoleen liittyviä vihjailevia ilmeitä tai eleitä; se voi olla kaksimielistä puhetta tai ei-toivottua fyysistä koskettelua.

Sukupuoleen perustuvaan tai seksuaaliseen häirintään on koulussa puututtava välittömästi. Mikäli oppilaaseen kohdistuvaa syrjintää tai häirintää on epäiltävissä tai havaittavissa, on erittäin tärkeää, että tieto saatetaan mahdollisimman pian luokanopettajan tai luokanvalvojan kautta rehtorille. Häirinnästä ilmoitetaan aina huoltajille. Asia viedään tarvittaessa yksilökohtaiseen oppilashuoltoryhmään toimenpiteitä varten. Toistuvissa tapauksissa kuraattori ottaa häiritsijän asiakkaakseen.

Toimintaohjeet seksuaalisen häirinnän kohteeksi joutuneelle:

- Luota vaistoihisi. Älä vähättele sitä, mitä tapahtuu.
- Reagoi heti. Älä oleta, että käytös loppuu, jos sitä ei ole huomaavinaan. Ilmoita häiritsijälle selkeästi ja suoraan, että haluat sen loppuvan. Joskus kiusaaja voi pitää vihjailujaan päivän piristykseenä, kun taas kohde kokee ne kiusaavina.
- Puhu asiasta toisille. Ahdistelu ei ole pikkujuttu, eikä sitä tarvitse hävetä.
- Pyydä rohkeasti apua joltakin koulun aikuiselta.
- Kirjaa ylös, missä, milloin ja miten häirintää on tapahtunut. Säilytä ahdistavat viestit. Näin toiminnan jatkuvuus on helppo osoittaa.
- Mitä nopeammin reagoit sitä parempi. Koulun henkilökunnan vastuu puuttua ahdisteluun alkaa, kun tilanteesta on kerrottu.

Kouluissa pyritään opetustilanteissa ja oppimateriaalin käytössä huomioimaan tasa-arvonäkökohdat. Erilaisia koulun valmisteluryhmiä tai oppilaskunnan hallitusta koottaessa pyritään huolehtimaan eri sukupuolten kattavasta edustuksesta. Oppimisen arviointi suoritetaan valtakunnallisesti hyväksytyjen arviointiperiaatteiden mukaisesti, ja arvioinnin painopisteenä on oltava oikeudenmukaisuus ja tasapuolisuus.

2.11.5 Asian käsittely yksilö-, ryhmä- ja koko yhteisön tasolla, oppilaan yksilöllinen tuki, tarvittava hoito ja jälkiseuranta sekä teon tekijän että teon kohteena olevan osalta

Yksilö: tekijää ja uhria tulee kuulla kun tapauksia selvitetään, tarvittaessa myös vanhempia tai muita osapuolia. Tarvittaessa oppilas ohjataan kuraattorille, terveydenhoitajalle tai psykologille.

Ryhmä: Ryhmää ja luokkaa informoidaan tapahtuneesta jos se katsotaan tarpeelliseksi. Oppilaille tulee antaa mahdollisuus keskustella tapahtuneesta.

Yhteisö: Tarvittaessa opettajia ja/tai muuta henkilökuntaa informoidaan tapahtuneesta. Asia voidaan ottaa käsittelyyn kriisiryhmän tai asiaa varten kootun asiantuntijaryhmän arvion mukaisesti.

Asiaa hoitanut henkilö huolehtii myös jälkiseurannan organisoinnista ja toteutumisesta.

2.11.6 Yhteydenottotavat kotiin ja yhteistyö huoltajan kanssa

Asian tullessa ilmi otetaan yhteyttä osapuolten huoltajiin mielellään samana päivänä joko puhelimitse tai tapaamalla väärinymmärrysten välttämiseksi. Yhteydenottajana voi olla asiantuntijaryhmän jäsen tai luokanopettaja/luokanvalvoja.

Jos kiusaaminen, aggressiivinen käyttäytyminen tai häirintä ei lopu, ollaan yhteydessä huoltajiin tuki- ja jatkotoimien järjestämiseksi. Mukaan jatkotoimenpiteiden organisoinniseksi voidaan ottaa asiantuntijaryhmä, esim. rehtori, kuraattori, opinto-ohjaaja, terveydenhoitaja tai psykologi.

2.11.7 Yhteistyö viranomaisten kanssa

Lastensuojeluilmoitus tulee tehdä jos lapsen kohdistuu fyysistä tai psyykkistä pahoinpitelyä. (Lastensuojelulaki 25§)

Rikosasioissa, esimerkiksi ilkivalta, rikoksen tunnusmerkit täyttävä kiusaaminen ja väkivalta otetaan yhteys poliisiin. Pahoinpitely on rikos. Fyysinen väkivalta on yleensä helpommin havaittavaa kuin henkinen kiusaaminen. Fyysisen väkivallan tilanteissa myös syyllisten selvittäminen on helpompaa. Poliisin asiantuntemus, kokemus ja sen käytettävissä olevat tehokkaat tutkimusmenetelmät ovat tarvittaessa helpottamassa väkivaltatapauksen selvittämistä. Tapahtumien kulun kannalta epäselvissä tapauksissa pahoinpitelyä tai muuta fyysistä väkivaltaa ei kannatakaan ryhtyä selvittämään koulun/oppilaitoksen voimin, vaan on tarkoituksenmukaista luovuttaa tapaus poliisin tutkittavaksi.

2.11.8 Suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä, tiedottaminen ja koulu yhteisön henkilöstön, oppilaiden ja huoltajien sekä yhteistyökumppanien perehdyttäminen ohjeisiin

Oppilaille, heidän huoltajilleen ja koulun henkilöstölle tulee antaa tietoa väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän erilaisista ilmenemistavoista, ennaltaehkäisystä ja koulu yhteisön toimintatavoista näissä tilanteissa sekä koulussa sovellettavista järjestysmääräyksistä.

Henkilöstöä tiedotetaan työpaikkakokouksissa ja työturvallisuuskansion kautta.

Suunnitelmasta ja toimintatavoista tiedottaminen

- Oppilaiden kautta huoltajalle jaettava syystiedote ja oppilashuollon käsikirja
- Kärämäen kunnan sivuilta löytyy tietoa
- Lukuvuoden alussa esimerkiksi aamunavaus, jossa selkeästi ilmaistaan koulun asenne kiusaamiseen, väkivaltaan ja häirintään sekä niiden vastustamiseen.
- Vanhempainillat ja -tapaamiset
- Wilma
- Tarvittaessa tiedote koteihin

Ensimmäisinä koulupäivinä erityisesti 1. ja 7. luokan oppilaille tuodaan esiin KiVa-koulun toimintaperiaatteita. KiVa-koulua esitellään myös vanhempainilloissa. Vanhempientapaamisissa keskustellaan kiusaamisesta ja koulun toimintaperiaatteista, toivotaan vanhempien informoivan koulua jos heillä on tietoa kiusaamistapauksista.

2.11.9 Suunnitelman päivittäminen, toteutumisen seuranta sekä seurantaan liittyvä kirjaaminen ja arviointi

Koulutuksen järjestäjän tulee valvoa, että koulussa on ajan tasalla olevat koulun turvallisuuteen liittyvät suunnitelmat ja ohjeet. Turvallisuuden tulee olla osa koulun vuosittaista toimintasuunnitelmaa ja turvallisuuteen liittyviä asioita päivitetään systemaattisesti. Samoin oppimisympäristön turvallisuutta arvioidaan osana koulun vuosittaista arviointia.

Oppilashuollon ja yleisen turvallisuuden kannalta oleelliset asiakirjat tulee säilyttää henkilökunnan saatavilla opettajainhuoneessa ja kerrata pääkohtia riittävän usein. Turvallisuuden ja oppilaan hyvinvoinnin kannalta tärkeitä ovat esimerkiksi seuraavat asiakirjat:

- Koulun pelastussuunnitelma
- Koulun kriisisuunnitelma
- Oppilashuoltosuunnitelma

2.12 Toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa

2.12.1 Kriisitilanteiden ehkäisy ja niihin varautuminen

Kouluilla tulee olla ajan tasalla olevat koulun turvallisuuteen liittyvät suunnitelmat ja ohjeet, joista tiedotetaan ja joita harjoitellaan yhteistyössä opetustoimen eri toimijoiden ja tarvittavien viranomaisten kanssa.

Toimintaohjeet kriisejä sekä uhka- ja vaaratilanteita varten sisältyvät jokaisen Kärsämäen koulun pelastussuunnitelmaan. Katso Frosteruksen koulun, Kärsämäen lukion pelastussuunnitelma (PSF) ja Saviselän koulun pelastussuunnitelma (PSS). Lisäksi on olemassa Frosteruksen koulun ja Kärsämäen lukion kriisisuunnitelma. Siinä on ohjeita mm. perheväkivaltatilanteisiin (s. 14–15) ja kuolemantapauksiin (s. 6–10).

Jokaisella koululla on oma kriisiryhmä, jonka päätehtävänä on

- nopea reagointi tilanteeseen
- oikean tiedon kerääminen ja välittäminen
- tilanteen vakavuuden arvioiminen
- toimenpiteiden suunnittelu ja toteutuksen organisointi
- jälkiseuranta.

Lisäksi koulun kriisiryhmä toimii yhteistyössä kunnan kriisiryhmän kanssa; työnjaosta sovitaan tapauskohtaisesti. Kriisiryhmä kokoontuu kerran vuodessa arvioimaan valmiuttaan ja päivittämään toimintamalleja, jolloin kriisisuunnitelmaa suhteutetaan ajankohtaiseen tietoon tai uusiin suosituksiin.

2.12.2 Yhteistyö ja keskinäinen työn- ja vastuunjako

Pelastussuunnitelmat, koulujen järjestyssäännöt ja muut turvallisuusohjeet ovat yhteensopivia ja niistä tulee tiedottaa koko henkilökuntaa. Yhteistyötä sekä suunnittelussa että toteutuksessa tehdään tarvittavien viranomaisten kanssa. Jokilaaksojen pelastuslaitos tarkistaa palotarkastuksen yhteydessä säännöllisesti, että koulujen pelastussuunnitelmat ovat kunnossa.

Kriisitilanteessa noudatetaan seuraavaa toimintamallia:

- reagoi mahdollisimman nopeasti
- anna ensiapua ja hanki apua

- tiedota rehtorille
  - mitä on tapahtunut
  - ketä asia koskee
  - miten on toimittu

Sen jälkeen

- rehtori vastaa toiminnasta kriiseissäkin, kriisiryhmän jäsenet toimivat apuna
- rehtori edustaa koulua ulospäin ja vastaa tiedottamisesta – pelastuslaitoksen ollessa paikalla tiedottamisvastuu siirtyy sille
- kriisiryhmä ja asiaan liittyvien luokkien opettajat sopivat yhdessä menettelytavoista:
  - asian kertominen oppilaille (kuka, miten, kenelle kaikille)
  - ulkopuolisen avun käyttö
  - esim. osallistuminen muistotilaisuuteen, tervehdykset tai käynnit

Koulujen suojelujohtajille, suojeluvalvojille ja kiinteistöhoitajille on vaaratilanteita varten määritelty omat vastualueet. Katso PSF s. 11–12, PSV s. 6, PSS s. 6.

2.12.3 Kriisitilanteiden johtaminen ja niistä tiedottaminen

Ylin johtamisvalta kouluissa on kriisi- ja vaaratilanteissa koulujen rehtoreilla tai heidän sijaisillaan. He huolehtivat myös tiedotuksesta ulospäin. Pelastuslaitoksen ollessa paikalla ylin valta siirtyy sille.

- kriisiryhmä sopii tiedottamistavasta ja vastuuhenkilöistä tapauskohtaisesti
- koko koulua koskevassa asiassa kaikki oppilaat saavat samantyyppisen tietopaketin tapahtuneesta:
  - aamun liikuntaryhmätkin koolle esim. päivänavaukseen
  - muista nekin, jotka saapuvat vasta kymmeneksi tai myöhemmin kouluun
- koulun koko henkilökuntaa (siivoojat, keittäjät, talonmies) informoidaan ja ohjeistetaan tilanteen laajuudesta riippuen
- kouluterveydenhoitaja kutsutaan koululle kriisitilanteessa, vaikka työpäivä muutoin olisi eri työpisteessä
- tukioppilaita ohjeistetaan tarvittaessa tilanteen jatkoseurannassa
- koteihin lähetetään tarvittaessa kirjallinen tiedote koulun toiminnasta kriisissä
- vanhempiin voidaan olla puhelinyhteydessä äkillisessä kriisitilanteessa
  - yhteystiedot koteihin tulisi löytyä kohtuullisen nopeasti
- rehtori vastaa kontakteista viranomaisiin ja tarvittaessa yhteydenotoista koteihin
- oppilaita pyritään suojelemaan tiedotusvälineiden haastatteluilta

2.12.4 Psykososiaalinen tuki ja jälkihoito

Psykososiaalinen tuki ja jälkihoito kriiseissä, uhka- ja vaaratilanteissa järjestyy kriisiryhmän kautta. Kärsämäen kunnan kriisiryhmän kulloinenkin kokoonpano ja muita tärkeitä yhteystietoja on (PSF) s. 29 – 30.

Kunnan kriisiryhmissä on jäseninä seuraavien ammattien edustajia:

- mielenterveyshoitaja
- terveydenhoitaja
- sairaanhoitaja
- opettaja
- seurakunnan työntekijä

2.12.5 Kriisisuunnitelmasta tiedottaminen, siihen perehdyttäminen ja toimintavalmiuksien harjoittelu sekä pelastus- ja kriisisuunnitelmien päivitys ja arviointi

Pelastussuunnitelmat ovat Word-tiedostoina ylläpitoa varten. Pelastus- ja kriisisuunnitelmat päivitetään vuosittain. Ne ovat henkilökunnan luettavissa turvallisuuskansioissa koulujen opettajainhuoneissa.

Suojelujohtajat vastaavat vaaratilanteiden ennaltaehkäisystä ja oikeiden toimintavalmiuksien ylläpitämisestä (poistumistiet, ensiapu, yleinen turvallisuus yms.). Suojelujohtajat perehdyttävät tiloissa työskentelevän henkilökunnan turvallisuuden kannalta tärkeisiin asioihin, kuten poistumisteihin. Jokilaaksojen pelastuslaitos pitää joka toinen vuosi koko koulua koskevan poistumisharjoituksen kaikilla kouluilla.

Kärsämäen kunnassa on olemassa myös uusien työntekijöiden perehdyttämiskansio, jossa myös vaaratilanteiden hoito on kerrottu lyhyesti.

3 Yksilökohtaisen oppilashuollon järjestäminen

Yksilökohtaista oppilashuoltoa toteutetaan yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajansa kanssa. Asian käsittely monialaisessa opiskelijahuoltoryhmässä perustuu oppilaan (tai hänen ollessaan vajaavaltainen) huoltajan suostumukseen. Huoltajalla ei ole oikeutta kieltää alaikäistä käyttämästä oppilashuollon palveluja.

Monialainen asiantuntijaryhmä kootaan tapauskohtaisesti. Asian käsittelyyn voi osallistua myös tarvittavia yhteistyötahoja tai oppilaan läheisiä oppilaan tai huoltajan kirjallisella suostumuksella. Monialaisen asiantuntijaryhmän jäsenillä on lisäksi oikeus pyytää neuvoa opiskelijan asiassa tarpeelliseksi katsomiltaan asiantuntijoilta.

Oppilaalle on tarpeen ilmaantuessa järjestettävä mahdollisuus keskusteluun psykologin tai kuraattorin kanssa oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa säädetyssä määräajassa (7 koulutyöpäivää).

3.1 Yhteistyö kouluterveydenhuollon laajoissa terveystarkastuksissa

1., 5. ja 8. luokilla on oppilaan laaja terveystarkastus lääkärin ja terveydenhoitajan suorittamina. Laajoissa terveystarkastuksissa huomioidaan myös perheen hyvinvointi vanhempia haastatteleamalla. Vanhempien kirjallisella luvalla opettaja antaa tarvittaessa arvion oppilaan suoriutumisesta koulussa, oppilaan hoidon ja tuen järjestämiseksi. 8.luokalla arvioidaan oppilaan erityiset tarpeet ammatinvalintaa ja jatko-opiskelua varten sekä käynnistetään tarvittavat tukitoimet. Laajoista terveystarkastuksista tehtyä yhteenvetoa käytetään hyväksi arvioitaessa luokka- ja koko kouluyhteisön tilaa ja oppilashuollon yhteistyönä käynnistettäviä mahdollisia lisätoimenpiteitä. Yhteenvedossa ei ole oppilaskohtaisia tietoja.

Kunta ohjaa kouluterveydenhuollon kautta oppilaan terveydentilan selvittämiseksi tarpeen mukaiset näön ja kuulon erikoislääkärin tutkimukset sekä psykiatrin tai psykologin tutkimukset.

3.2 Oppilaan sairauden vaatiman hoidon, erityisruokavalion tai lääkityksen järjestäminen koulussa

Oppilashuollon tavoitteena on taata kaikille oppilaille täysipainoinen koulupäivä. Oppilaan hoidon päävastuu on aina huoltajalla. Vammaista ja pitkäaikaissairasta oppilasta voidaan hoitaa eri hoitopaikoissa. Kouluterveydenhuolto toimii välittäjänä eri tahoille ja huolehtii heidän tarpeiden huomioimisesta koulussa ja myös kotona niin, että sovitut suunnitelmat toteutuvat. Riittävän tiedon

saamiseksi ja tarvittavan kuntoutuksen ja eritystuen järjestämiseksi kootaan eri tahot yhteispalaveriin koululle suunnitelmien tarkistamista ja yhdistämistä varten.

Kouluilla annettava lääkehoito on luonteeltaan satunnaista ja/tai oireen mukaista lääkehoitoa. Kun on kyse pysyvästä lääkityksestä, jota oppilas tarvitsee koulupäivän aikana, laaditaan yksilöllinen lääkehoitosuunnitelma yhteistyössä oppilaan opetuksesta vastaavien henkilöiden kanssa. Oppilaalle tuodaan aina omat henkilökohtaiset apuvälineet lääkkeen antoa varten.

Jokaiselle oppilaalle on annettava täysipainoinen maksuton ateria. Perusruokalistasta poikkeavaa ruokaa tarjotaan joko terveydellisistä, eettisistä tai uskonnollisista syistä. Huoltajalta tulee olla lupa peruskouluikäisen oppilaan kasvisruokavalioon. Lääkäri tai terveydenhoitaja toimittaa keittiölle erityisruokavaliosta tiedon. Jos jokin koulun työntekijä epäilee, että oppilaalla on ravitsemuksesta johtuvaa terveydentilan ongelmaa, tulee hänet ohjata kouluterveydenhuoltoon.

3.3 Yhteistyö tehostetun ja erityisen tuen, joustavan perusopetuksen sekä sairaalaopetuksen yhteydessä

3.3.1 Yhteistyö tehostetun ja erityisen tuen sekä sairaalaopetuksen yhteydessä

Opetuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa. Vastuu yhteistyöstä on opetuksen järjestäjällä. Opetus ja kasvatus tulee järjestää yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa siten, että jokainen oppilas saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea. Oppilas elää samanaikaisesti kodin ja koulun vaikutuspiirissä. Tämä edellyttää näiden kasvatusyhteisöjen vuorovaikutusta ja yhteistyötä oppilaan kokonaisvaltaisen terveen kasvun ja hyvän oppimisen tukemisessa. Vuorovaikutus kodin kanssa lisää opettajan oppilaantuntemusta ja auttaa opetuksen suunnittelussa ja toteuttamisessa.

Opettajan työhön kuuluu sellaisen toimintakulttuurin ja ilmapiirin välittäminen, jossa vanhemmat otetaan todellisiksi kumppaneiksi. Hyvän vuorovaikutuksen perustana on tiedottaminen koulun toiminnasta sekä osallisuuteen kannustaminen.

Hyvän yhteistyön edellytys on, että huoltajilla on mahdollisuus osallistua koulun kasvatustyön tavoitteiden asettamiseen, suunnitteluun ja arviointiin yhdessä opettajien ja oppilaiden kanssa.

Myönteinen ilmapiiri helpottaa yhteistyötä haasteellisissa tilanteissa. Haasteellisessa tilanteessa vanhemmat katsovat asioita oman lapsensa näkökulmasta, ja asioihin sisältyy usein myös huolta tai pelon aiheita. Opettajan tehtävänä on arvioida tilannetta kouluyhteisön ja pedagogisen asiantuntemuksen näkökulmasta. Opettajan rooli oppilaaseen nähden on ensisijaisesti

ammattilliseen asiantuntemukseen perustuva vuorovaikutussuhde, johon liittyy myös paljon kasvatusvastuuta varsinaisen opetustehtävän lisäksi.

Oppilaskohtainen viestintä on tärkeää molemminpuolisen luottamuksen kasvattamiseksi. Opettaja hyötyy yhteistyöstä parempana oppilaantuntemuksena ja kotona puolestaan tullaan tietoisiksi oppilaan oppimiseen liittyvistä asioista ja opiskelun tukemisen mahdollisuuksista. Hyvä yhteistyö mahdollistaa oppimiseen ja kasvuun liittyvien ongelmien varhaisen tunnistamisen ja tuen.

Keskustelua huoltajan ja oppilaan kanssa käydään jatkuvasti tuen eri tasoilla. Näin päästään sopimaan yhteisistä tavoitteista, joihin kaikki voivat omalta osaltaan sitoutua. Huoltajan tarjoama tuki kirjataan myös kunkin vaiheen asiakirjoihin. Tukisuunnitelmissa voidaan huoltajan luvalla hyödyntää oppilaan kuntoutussuunnitelmaa tai vastaavaa tutkimustietoa.

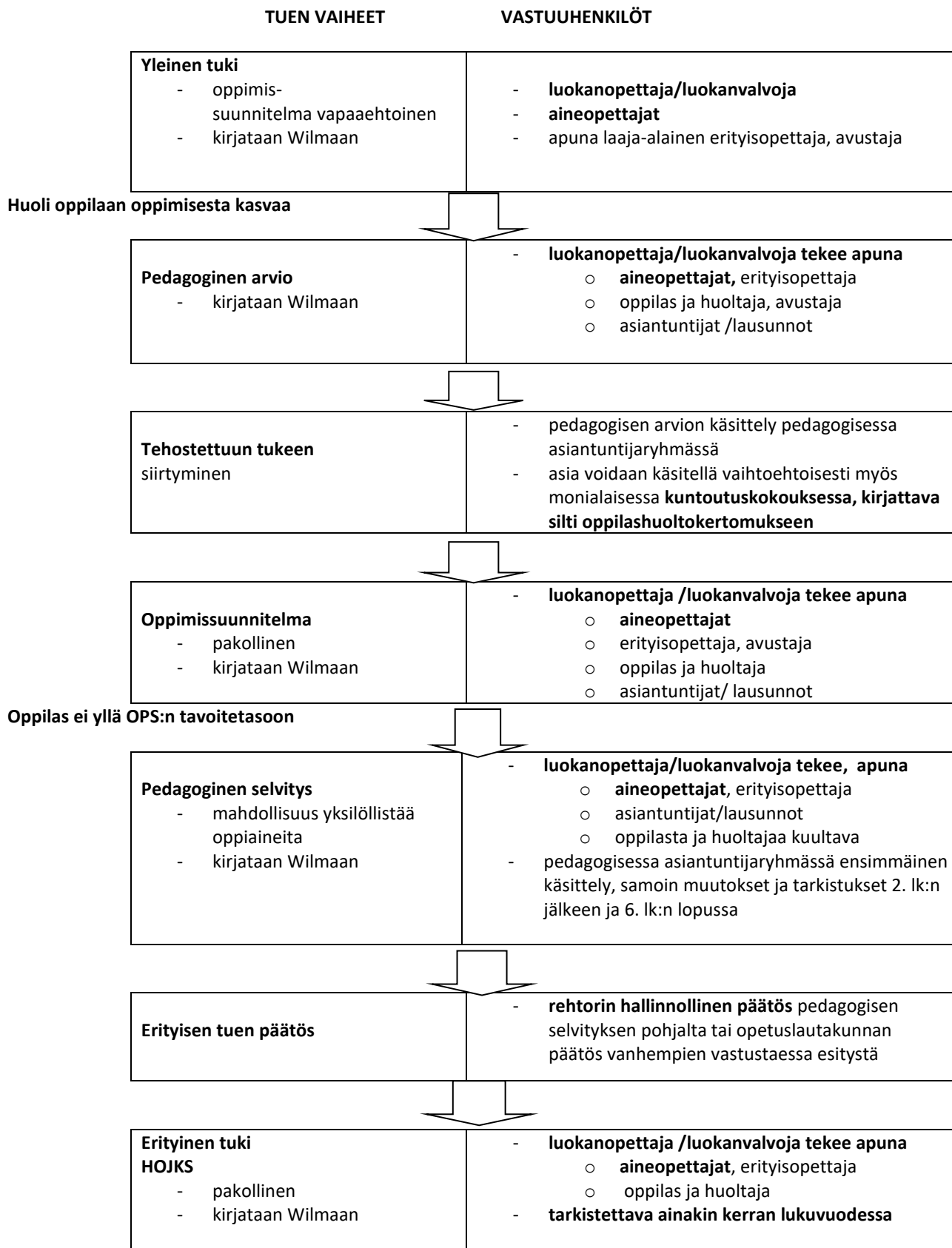

Yhteistyö huoltajien kanssa korostuu sitä enemmän mitä korkeammalla tuen tasolla toimitaan.

Sairaalakoulussa opiskellessaan oppilas noudattaa kotikoulun opetussuunnitelmaa yhdessä sairaalakoulun opetussuunnitelman kanssa. Sairaalakoulujakson aikana tehdään yhteistyötä oppilaiden huoltajien kanssa mahdollisimman tiiviisti. Kodin ja koulun yhteistyön muodot ja tapaamisten määrä vaihtelevat sairaalakoulussa aina tapauskohtaisesti. Koulun nimeämä yhteyshenkilö huolehtii henkilökohtaisen opetussuunnitelman koulun opetussuunnitelman pohjalta. Säännöllinen tiedonkulku opinto-ohjeineen koulun ja sairaalan välillä toteutuu rehtorin nimeämän yhteyshenkilön välityksellä.

Seuraavassa kuvaus oppilaan tuenpolusta ja siihen nimetyistä oppilaan tuen vastuuhenkilöistä:

Koululaisen tuenpolku yleisestä erityiseen

Koululaisen tuenpolku erityisestä tuesta yleiseen

Erityinen tuki - HOJKS pakollinen	- oppilaalla yksi tai useampi oppiaine yksilöllistetty
---	--

Toive oppilaan suoriutumisesta yleisen ops:n mukaan viriää yhdessä tai useammassa oppiaineessa

Pedagoginen selvitys - kirjataan Wilmaan	- luokanopettaja/luokanvalvoja tekee apunaan <ul style="list-style-type: none"> o aineopettajat, erityisopettaja o oppilas ja huoltaja, avustaja o asiantuntijat /lausunnot
--	--

Pedagoginen asiantuntijaryhmä - pedagogisen selvityksen käsittely	- yksi tai useampi oppiaine suositellaan palauttavaksi yleisen ops:n mukaiseksi
---	---

Erityisen tuen päätös	- rehtorin hallinnollinen päätös pedagogisen selvityksen pohjalta oppiaineen/-aineiden palauttamisesta yleisen OPS:n mukaisiksi
------------------------------	--

Tehostettuun tukeen siirtyminen tai erityisessä tuessa pysyminen

Oppimissuunnitelma , jos mikään oppiaine ei enää yksilöllistettynä TAI HOJKS , jos yksikin aine jää yksilöllistykseen, erityinen tuki jatkuu - pakollisia asiakirjoja - kirjataan Wilmaan	- luokanopettaja /luokanvalvoja tekee apunaan <ul style="list-style-type: none"> o aineopettajat o erityisopettaja, avustaja o oppilas ja huoltaja o asiantuntijat/ lausunnot
--	---

Oppilas suoriutuu hyvin OPS:n tavoitetasosta ja kaikki aineet ovat jo yleisen OPS:n mukaisia

Pedagoginen arviointi - esitys tehostetun tuen lopettamisesta - kirjataan Wilmaan	- luokanopettaja/luokanvalvoja tekee apuna <ul style="list-style-type: none"> o aineopettajat, erityisopettaja o asiantuntijat/lausunnot o oppilasta ja huoltaja
--	---

Pedagogisen asiantuntijaryhmän käsittely	- tehostettu tuki todetaan tarpeettomaksi
---	---

Oppilas on yleisen tuen piirissä

- oppimissuunnitelma tarvittaessa, vapaaehtoinen	- luokanopettaja /luokanvalvoja tekee apuna <ul style="list-style-type: none"> o aineopettajat, erityisopettaja o oppilas ja huoltaja
--	---

3.3.2 Yhteistyö joustavan perusopetuksen kanssa

Joustavan perusopetuksen järjestämisestä päätetään opetuksen tarpeellisuuden mukaan vuosittain. Joustavan perusopetuksen toimintaa koordinoi oppilaanohjaaja ja luokanvalvoja ja he vastaavat yhteistyön sujumisesta ja kehittämisestä joustavassa perusopetuksessa. Yhteistyö painottuu koulun sisäiseen, oppilashuollolliseen, huoltajien kanssa tehtävään ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa tehtävään yhteistyöhön. Joustavan perusopetuksen oppilaita opettavat ja ohjaavat koulun aikuiset tekevät tiivistä yhteistyötä oppilaiden koulunkäynnin ja koulun arjen sujumisen edistämiseksi ja joustavan perusopetuksen toiminnan kehittämiseksi ja tiivistämiseksi. Yksilöllinen koulunkäynnin ohjaaminen ja sen yhteydessä tehtävä koulun sisäinen yhteistyö korostuu joustavassa perusopetuksessa. Yksilökohtainen oppilashuolto ja tarvittavat psykologi-, kuraattori- ja terveydenhoitajapalvelut mahdollistetaan oppilaille. Merkittävänä resurssina on jopo-ohjaaja, joka tukee koulunkäyntiä ja sosiaalista kasvua ja antaa psykososiaalista tukea oppilaille. Joustavassa perusopetuksessa pidetään tiivistä yhteyttä huoltajiin. Luottamusta rakentavan koulun ja kodin välisen yhteistyön toivotaan tukevan oppilaan koulunkäyntiä ja elämänhallintaa ja ehkäisevän syrjäytymistä. Yhteistyö kolmannen sektorin ja työelämän toimijoiden kanssa tarkoittaa erilaisten työpajojen, teemapäivien ja tempausten järjestämistä ja työelämäyhteyksien luomista oppilaille.

3.4 Oppilashuollon tuki kurinpitorangeistuksen tai opetukseen osallistumisen epäämisen yhteydessä

Lievemmissä kurinpitorangeistuksissa pyritään välittömästi puhuttelemaan oppilasta ja tarvittaessa otetaan yhteyttä huoltajiin.

Mikäli oppilaalle on määrätty kurinpidollinen rangaistus (kirjallinen varoitus, määräaikainen erottaminen, luokahuoneesta poistaminen jäljellä olevan opetuksen ajaksi tai opetuksen evääminen jäljellä olevan työpäivän ajaksi), oppilaalle järjestetään tarpeellinen oppilashuolto.

Oppilashuoltopalveluiden tarjoaminen kurinpitotilanteissa, esim. erottamisen aikana, hoidetaan yksilökohtaisessa asiantuntijaryhmässä sovitun suunnitelman mukaisesti. Käytännössä asiaa hoitavat rehtori ja opinto-ohjaaja.

<https://peda.net/karsamaki/ops2016>

3.5 Asiantuntijaryhmän kokoaminen ja suostumuksen hankkiminen sekä ryhmän yhtenäiset menettelytavat yksittäistä oppilasta koskevan asian käsittelyssä

Kun koulun aikuinen tulee tietoiseksi oppilaaseen liittyvästä kokonaisvaltaista kehitystä, terveyttä, hyvinvointia ja oppimista koskevasta huolesta, hänen täytyy neuvotella oppilaan kanssa siitä, miten asiassa jatketaan työskentelyä ja hänen täytyy alkaa koota yksilökohtaista asiantuntijaryhmää oppilaan tuen varmistamiseksi.

Yksilökohtainen asiantuntijaryhmä kootaan yhteistyössä oppilaan ja oppilaan suostumuksella hänen huoltajiensa kanssa. Opiskelijan omat toivomukset on otettava huomioon häntä koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuisa hänen ikänsä, kehitystasonsa ja muiden henkilökohtaisten ominaisuuksiensa mukaisesti (18.1 §)

Oppilaan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella hänen asiansa käsittelyyn voi osallistua tarvittavia oppilashuollon yhteistyötahoja tai opiskelijan läheisiä (19.2 §) Ellei oppilaalla ole edellytyksiä arvioida itsenäisesti asian merkitystä, huoltaja tai muu laillinen edustaja voi antaa suostumuksen hänen sijastaan. Oppilashuoltoryhmän (monialaisen asiantuntijaryhmän) jäsenillä on lisäksi oikeus pyytää neuvoa tarpeelliseksi katsomiltaan asiantuntijoilta.

Alaikäisellä ja vajaavaltaisella on oikeus kieltää huoltajaa tai muuta laillista edustajaa osallistumasta itseään koskevan asian käsittelyyn ja saamasta häntä koskevia tietoja (18.2 §) joko erittäin painavasta syystä tai jos huoltajien osallistumattomuus ei ole selvästi vastoin hänen etuaan. Arvion edun vastaisuudesta tekee oppilashuollon henkilöstöön kuuluva sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilö. Huoltajalla ei ole oikeutta kieltää alaikäistä oppilasta käyttämästä oppilashuollon palveluja. (18.3 §)

3.6 Oppilashuoltokertomusten laatiminen ja säilytys

3.6.1 Terveydenhuollon tapaamisten kirjaaminen

Kouluterveydenhuollon henkilöstö ja muut opiskeluhuoltoa toteuttavat terveydenhuollon ammattihenkilöt kirjaavat yksilötapaamisista tiedot potilaskertomuksiin ja muihin potilasasiakirjoihin, potilaan asemesta ja oikeuksista säädetyn lain (785/1992, 12 §) mukaan.

Potilasrekisteriin tallennetaan 20.2 §:ssä tarkoitetut potilasasiakirjat

- Koulu- ja opiskelijaterveydenhuolto
- Opiskeluhuollon psykologi

- Opetuksen tueksi järjestetyt terveydenhuollon palvelut (10.1 §)

Rekisterinpitäjänä toimii palvelun järjestänyt kunnan toimielin eli Kärsämäen kunnan sosiaali- ja terveyspalveluja hoitava taho.

3.6.2 Koulukuraattorin tapaamisten kirjaaminen

Opiskeluhuollon kuraattorit kirjaavat yksilötapaamiset opiskeluhuollon kuraattorin asiakaskertomukseen.

Opiskeluhuollon kuraattorin asiakasrekisteriin tallennetaan opiskeluhuollon kuraattorin asiakaskertomukset sekä muut kuraattorin asiakassuhteessa syntyvät asiakirjat. Rekisterinpitäjänä toimii palvelun järjestänyt kunnan toimielin. Kärsämäen kunnassa rekisterin pitäjänä toimii opetustoimen lautakunta ja virkamiehenä perusopetuksen koordinoiva rehtori. Vastuuhenkilönä on johtava koulukuraattori.

3.6.3 Koulupsykologin tapaamisten kirjaaminen

Opiskeluhuollon koulupsykologi kirjaa yksilötapaamiset opiskeluhuollon psykologin asiakaskertomukseen.

Opiskeluhuollon psykologin asiakasrekisteriin tallennetaan opiskeluhuollon koulupsykologin asiakaskertomukset sekä muut koulupsykologin asiakassuhteessa syntyvät asiakirjat. Rekisterinpitäjänä toimii palvelun järjestänyt kunnan toimielin. Kärsämäen kunnassa rekisterin pitäjänä toimii opetustoimen lautakunta ja virkamiehenä perusopetuksen koordinoiva rehtori.

3.6.4 Oppilashuoltokertomuksen kirjaaminen

Oppilashuoltokertomus koskee monialaisen asiantuntijaryhmän toiminnassa laadittuja kirjauksia. Siihen kirjataan tiedot, jotka kuvaavat joko yksittäisen opiskelijan opiskeluhuollon tarvetta tai suunniteltuja ja toteutettuja yksilöllisiä opiskeluhuollon tukitoimia.

Kirjauksia laativat asiantuntijaryhmän vastuuhenkilö sekä muut asiantuntijaryhmän jäsenet. Oppilashuoltokertomus laaditaan jatkuvaan muotoon aikajärjestyksessä eteneväksi.

Oppilashuoltokertomukseen kirjataan yksittäisen opiskelijan (muistio Wilmaan)

- Nimi, henkilötunnus, kotikunta, yhteystiedot
- Alaikäisen tai muutoin vajaavaltaisen opiskelijan huoltajan tai muun laillisen edustajan nimi ja yhteystiedot
- Asian aihe ja vireillepanija
- Opiskelijan tilanteen selvittämisen aikana toteutetut toimenpiteet
- Tiedot käsittelystä opiskeluhuoltoryhmän kokouksessa
- Kokoukseen osallistuneet henkilöt ja heidän asemansa
- Kokouksessa tehdyt päätökset
- Päätösten toteuttamissuunnitelmat sekä toteuttamisesta ja seurannasta vastaavat tahot
- Toteutetut toimenpiteet
- Kirjauksen päivämäärä sekä tekijän nimi ja hänen ammatti- tai virka-asemansa

Jos sivulliselle (eli henkilölle, joka ei osallistu asianomaisen oppilaan yksilökohtaisen oppilashuollon tarpeen selvittämiseen tai sen toteutukseen tai niihin liittyviin tehtäviin) annetaan opiskeluhuoltokertomukseen sisältyviä tietoja, merkitään lisäksi

- Mitä tietoja on luovutettu
- Kenelle niitä on luovutettu
- Millä perusteella luovutus on tehty (kenen suostumus/mikä säännös)
- Pyyntöasiakirja talteen!

Opiskelijan yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseen ja toteuttamiseen osallistuvilla on oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä oppilashuollosta vastaavalle viranomaiselle sellaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä yksilökohtaisen oppilashuollon ja opetuksen asianmukaisen järjestämisen kannalta.

3.6.5 Opiskeluhuoltorekisteri

Opiskeluhuoltorekisteri on yksilökohtaisen oppilashuollon rekisteri. Rekisterinpitäjänä toimii opetuksen tai koulutuksen järjestäjä.

Rekisteriin tallennetaan oppilaitoksen toteuttamassa monialaisessa yksilökohtaisessa oppilashuollossa laaditut oppilashuoltokertomukset sekä muut oppilashuollon tehtävissä saadut tai laaditut asiakirjat, jotka koskevat yksittäistä opiskelijaa.

Rekisterinpitäjän on nimettävä rekisterille vastuhenkilö, joka

- määrittelee tapauskohtaisesti käyttöoikeudet ko. rekisteriin tallennettuihin tietoihin ja
- päättää tietojen luovuttamisesta (21.3 §).

Rekisterinpitäjänä toimii palvelun järjestänyt kunnan toimielin. Kärsämäen kunnassa rekisterin pitäjänä toimii opetustoimen lautakunta. Vastuuhenkilönä on koulun rehtori.

Jos koulutuksen järjestäjä toimii opiskeluhuollon potilasrekisterin tai opiskeluhuollon kuraattorin asiakasrekisterin rekisterinpitäjänä, sen on nimettävä kyseisen alan ammattihenkilö vastuuhenkilöksi huolehtimaan sanottuun toimintaan liittyen tietojen rekisterinpidosta ja vastuuhenkilö päättää myös niiden tietojen luovuttamisesta. (21§)

Kärsämäen kunnassa kuraattorin asiakasrekisterin pitäjänä toimii opetustoimen lautakunta ja virkamiehenä perusopetuksen rehtori. Vastuuhenkilönä on johtava koulukuraattori.

Opiskeluhuoltorekisteriin sisältyvät tiedot, jotka koskeva opiskelijaa tai muuta yksityistä henkilöä, ovat salassa pidettäviä siten kuin julkisuuslain 24 §:ssä säädetään.

3.7 Yhteistyö koulun ulkopuolisten palvelujen ja yhteistyökumppaneiden kanssa kuten nuorisotoimi, lastensuojelu, erikoissairaanhoido ja poliisi

Opiskelijan yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseen ja toteuttamiseen osallistuvilla on oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä oppilashuollosta vastaavalle viranomaiselle sellaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä yksilökohtaisen oppilashuollon ja opetuksen asianmukaisen järjestämisen kannalta.

Kun oppilas siirtyy toisen koulutuksen järjestäjän koulutukseen, aikaisemman koulutuksen järjestäjän on pyydettävä oppilaan suostumus siihen, että uudelle koulutuksen järjestäjälle voidaan siirtää oppilashuollon asiakasrekisteristä sellaiset salassa pidettävät tiedot, jotka ovat tarpeellisia oppilashuollon jatkuvuuden kannalta.

Opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot toimitetaan salassapidon estämättä viipymättä toiselle opetuksen järjestäjälle tai lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjälle. Vastaavat tiedot voidaan antaa myös uuden opetuksen tai koulutuksen järjestäjän pyynnöstä.

4 Oppilashuollon yhteistyön järjestäminen oppilaiden ja heidän huoltajiensa kanssa

4.1 Oppilaan ja huoltajan osallisuus yhteisöllisen ja yksilökohtaisen oppilashuollon suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa

Oppilaiden ja huoltajien osallisuuden tavoitteena on tukea oppilaiden ja opiskelijoiden osallisuutta ja yhteisöllisyyttä, ja sitä kautta vähentää myös häiriökäyttäytymistä.

Opetuksen järjestäjän tulee edistää kaikkien oppilaiden ja opiskelijoiden osallisuutta mm. järjestämällä mahdollisuus osallistua opetussuunnitelman ja esimerkiksi kiusaamista ehkäisevän suunnitelman sekä koulun tai oppilaitoksen järjestyssäännön valmisteluun.

Jokaisessa koulussa tulee olla oppilas-/opiskelijakunta, jota tulee kuulla ennen opiskelijoiden asemaan vaikuttavien päätösten tekemistä (opetussuunnitelman ja siihen liittyvien suunnitelmien sekä järjestyssääntöjen vahvistamista sekä ennen muita oppilaiden tai opiskelijoiden asemaan olennaisesti vaikuttavia päätöksiä tehtäessä). Lisäksi toiminta tulee suunnitella sekä juurruttaa osaksi koulun yhteisöllistä toimintakulttuuria.

Kärsämäellä on kaikkia 7–9 -luokan oppilaita kuultu oppilashuoltosuunnitelmaan liittyvistä asioista toukokuussa 2014. Syyslukukaudella myös vanhemmat ja opettajat otetaan laajemmin mukaan oppilashuoltosuunnitelman arviointiin, jolloin heidän näkemyksensä tulee esiin päivitetystä versiossa, koska se jäi kiireisen toteuttamisaikataulun takia keväällä toteuttamatta.

4.2 Yhteisöllisen ja yksilökohtaisen oppilashuollon periaatteista ja menettelytavoista tiedottaminen oppilaille, huoltajille ja yhteistyötahoille

Oppilashuollon periaatteet ja menettelytavat ovat mukana koulun arjessa. Luokanvalvojat tiedottavat oppilashuoltosuunnitelmaan liittyvistä asioista luokanvalvojan tunneilla. Lisäksi koulun syystiedote on näkyvissä koulun ja/tai sivistystoimen internet-sivustolla, sekä soveltuvin osin Wilmassa. Yhteistyötahoille järjestetään tilaisuus tutustua oppilashuoltosuunnitelmaan ja lisäksi he tulevat asiasta tietoisiksi toimintaa suunnitellessa ja toteutettaessa.

5 Oppilashuoltosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen

Oppilashuoltosuunnitelmassa kuvataan toimenpiteet suunnitelman toteuttamiseksi ja seuraamiseksi. Näitä ovat seurannasta vastuussa oleva taho koulussa, seurattavat asiat ja käytettävät menetelmät tietojen kokoamiseksi sekä seurannan aikataulu. Lisäksi kuvataan seurantatietojen käsittely ja hyödyntäminen koulun oppilashuollon kehittämisessä sekä keskeisistä tuloksista tiedottaminen oppilaille, huoltajille ja tarvittaville yhteistyötahoille.

- oppilashuoltosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen on osa opetuksen järjestäjän omavalvontaa koskevaa tehtävää
- opetuksen järjestäjä vastaa yhteistyössä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen oppilashuoltopalveluista vastuussa olevien viranomaisten kanssa oppilashuollon kokonaisuuden **omavalvonnan** toteutumisesta

Koulutuksen järjestäjän tulee valvoa, että koulussa on ajan tasalla olevat koulun turvallisuuteen liittyvät suunnitelmat ja ohjeet.

Turvallisuuden tulee olla osa koulun vuosittaista toimintasuunnitelmaa ja turvallisuuteen liittyviä asioita päivitetään systemaattisesti. Samoin oppimisympäristön turvallisuutta arvioidaan osana koulun vuosittaista arviointia.

Oppilashuollon ja yleisen turvallisuuden kannalta oleelliset asiakirjat tulee säilyttää henkilökunnan saatavilla opettajainhuoneessa ja kerrata pääkohtia riittävän usein. Turvallisuuden ja oppilaan hyvinvoinnin kannalta tärkeitä ovat esimerkiksi seuraavat asiakirjat:

- Koulun pelastussuunnitelma
- Koulun kriisisuunnitelma
- Kärsämäen kunnan oppilashuoltosuunnitelma
- Perusopetuksen järjestyssäännöt